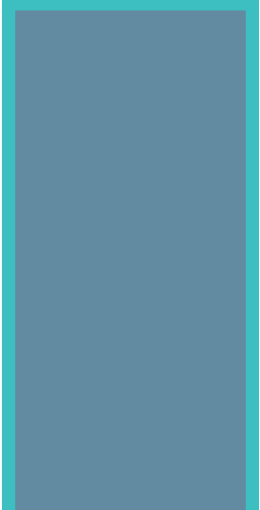
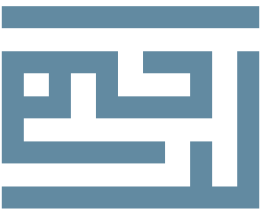
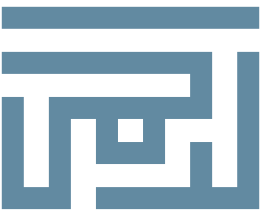
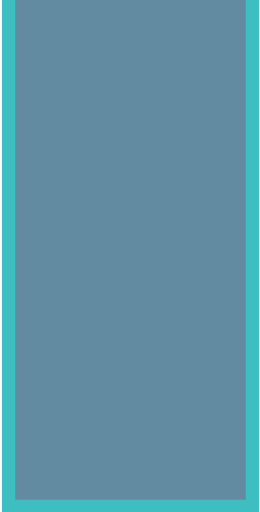

چرا رأی می‌دهیم؟

مجموعه یادداشت‌های دوازدهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی و ششمین دوره مجلس خبرگان رهبری

عنوان: چرا رأی می دهیم؟

(مجموعه یادداشت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی)

صاحب امتیاز: مرکز مطالعات راهبردی و آموزش وزارت کشور

مشخصات ظاهری: ۷۰ صفحه

این مجموعه یادداشت‌ها متعلق به مرکز مطالعات راهبردی و آموزش وزارت کشور می‌باشد و مطالب درج شده صرفاً با هدف بازنمایی دیدگاه‌های متخصصان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تهیه شده است و لزوماً بیانگر دیدگاه‌های وزارت کشور نیست.

نشانی مرکز: تهران، کشاورز، خ دکتر فاطمی، خ جویبار، خ زرتشت غربی

کد پستی: ۱۴۱۴۷۷۶۱۴۵ | تلفن: ۸۴۸۶۱۱۱۱

آدرس سایت مرکز: mcsst.ir

چاپ: تهران، زمستان ۱۴۰۲ - شماره ۱

بدانید که انتخابات از اموری است که در سرنوشت شما و در سرنوشت ما نقش مهم دارد و بالاترین نقش است و این انتخابات است که همه امور کشور را چه در داخل و چه در خارج باید بگذراند. (صحیفه امام، جلد ۱۸ صفحه ۴۰۳)

همه‌ی کسانی که مخاطبانی دارند، وظیفه دارند مردم را به انتخابات دعوت کنند. علمای اعلام، اساتید دانشگاه، اساتید حوزه، صدواسیما، مطبوعاتی‌ها، جوانها، افراد در داخل خانواده، اینها همه می‌توانند منادی انتخابات باشند و مخاطبان خودشان را به انتخابات دعوت کنند؛ آن وقت انتخابات، انتخابات پُرشوری خواهد شد. اگر مشارکت ضعیف باشد، مجلس ضعیف خواهد شد و مجلس ضعیف توانایی کامل برای رفع مشکلات نخواهد داشت. اگر می‌خواهیم مشکلات برطرف بشود، باید مشارکت را بالا ببریم؛ این وظیفه‌ی همه است. هر که می‌خواهد مشکلات کشور برطرف بشود، راهش این (انتخابات) است. (بیانات در دیدار جمعی از مردم استان‌های کرمان و خوزستان - ۱۴۰۲/۱۰/۰۲)

برنامه دولت برنامه دولت زمینه سازی برای مشارکت پرشور مردم و تشکیل مجلس قوی است. دولت به هیچ جناحی وابستگی ندارد جناح دولت جناح انقلاب و مردم عزیز است. هر چه انتخابات مردمی تر و پر شورتر برگزار شود برای کشور عزیز ما مطلوب تر است. (۱۴۰۲/۱/۱)

همه باید برای افزایش مشارکت در انتخابات اسفند ماه امسال تلاش کنند تا بار دیگر توطئه دشمن در جنگ ترکیبی و شناختی با شکست مواجه شود. همه باید با هم تلاش کنیم تا مشارکت مردم در انتخابات مجلس شورای اسلامی و خبرگان رهبری چشمگیر باشد. (گردهمایی نمایندگان ولی فقیه)

۵	اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی
۱۱	انتخابات و مشروعیت سیاسی
۱۵	انتخابات و احزاب سیاسی
۲۰	انتخابات و توسعه سیاسی
۲۱	انتخابات و کارآمدی
۲۵	انتخابات و مردم سالاری دینی
۲۹	انتخابات و بازار بورس
۳۴	انتخابات و معیشت
۳۸	انتخابات و محرومیت‌زدایی
۴۱	انتخابات و شایسته‌سالاری
۴۵	انتخابات و دولت الکترونیک
۴۹	انتخابات و هویت ملی
۵۲	انتخابات و فضای مجازی
۵۶	انتخابات و پاسخگویی
۶۰	
۶۵	شش نکته درباره بهبود رفتار رأی‌دهندگان

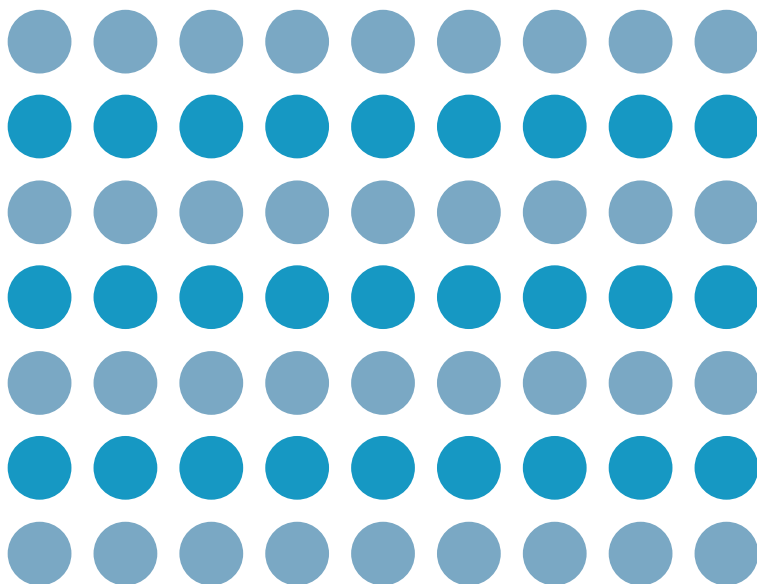
انتخابات به منزله تجلی مردم سالاری دینی، نماد اعمال حق تعیین سرنوشت در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌آید. مشارکت گسترده مردم در ادوار انتخابات برگ زرینی در دفتر پرافتخار ایران اسلامی است که نشان از پیوند مستحکم و عمیق میان مردم و نظام سیاسی و نقش آفرینی موثر و واقعی آحاد ملت در سرنوشت کشور دارد. این نقش آفرینی مردم که در کلام رسای رهبر معظم انقلاب به عنوان یکی از چهار راهبرد اصلی انتخابات یعنی امنیت، مشارکت، رقابت و سلامت بدان اشاره شده است، از افتخارات نظام جمهوری اسلامی ایران طی گذشت چهل و چهار سال از پیروزی انقلاب اسلامی تا به امروز است.

بی تردید حضور و مشارکت مردم در انتخابات که از سوی بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی(ره) «عصاره فضیلت های ملت» عنوان شده؛ از این امر مستثنی نبوده بلکه نقش اساسی در پیشبرد منافع و آرمان های ملی ایفا خواهد کرد. در همین راستا مرکز مطالعات راهبردی و آموزش وزارت کشور با عنایت به منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در باب لزوم مشارکت پرشور و آگاهانه در انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی و ششمین دوره مجلس خبرگان رهبری و با هدف ارتقای آگاهی بخشی و جامعه پذیری سیاسی اقدام به تولید محتوا حول مسائل مهم کشور مرتبط با جایگاه و اهمیت این دو مجلس نموده است. امید است یادداشت های مذکور که با رویکرد جهاد تبیین توسط جمعی از متخصصان دانشگاهی به نگارش در آمده است نقش موثری در انتخاب نمایندگان اصلح داشته باشد.

۱

یادداشت اول

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

- امروزه مشارکت سیاسی به عنوان نمودی از تحقق آرمان برابری انسان‌ها در حقوق طبیعی و مدنی، در تمام جوامع و دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی مطرح و به صورت یک ارزش سیاسی محوری درآمده است و از نشانه‌های دموکراسی، توسعه و مشروعیت سیاسی در جوامع مختلف به حساب می‌آید.
- مشارکت سیاسی به عنوان یکی از مهمترین شاخصه‌های توسعه اجتماعی و سیاسی از لایه‌های مختلفی برخوردار است.
- انتخابات به عنوان مهمترین عرصه حضور مردم در صحنه تصمیم‌گیری برای تعیین سرنوشت خویش در جوامع مردم‌سالار شناخته می‌شود.
- انتخاب افراد برای تصدی مسئولیت‌ها اهمیتی معادل تعیین آینده یک نظام و مملکت را دارد که از طریق رای دادن محقق می‌گردد و رای‌دهنده با انجام این عمل حقوقی و سیاسی، که به وسیله آن نماینده یا نمایندگان را انتخاب می‌نماید، در اداره امور سیاسی جامعه خود، مشارکت می‌کند.
- در ساختار سیاسی نظام جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی نسبت به سایر قوای نظام از شأن و جایگاه خاصی برخوردار است.
- نمایندگان مجلس با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شوند و مسئولیت نظارت بر کارکرد سایر قوا و نهادهای نظام و قانونگذاری را بر عهده دارند و قوانینی که در مجلس تصویب می‌شود بر زندگی اقشار مختلف تاثیر می‌گذارد.

در جمهوری اسلامی ایران انتخابات از لوازم اساسی نظام مردم‌سالار شناخته می‌شود و مشارکت سیاسی و نقش مردم در سرنوشت کشور همواره مهم و مورد تاکید رهبر انقلاب بوده است؛ بنابراین، یکی از راه‌های نشان دادن اینکه جمهوری اسلامی مورد حمایت مردم است، برگزاری انتخابات است که در طول بیش از چهار دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی این مهم در جمهوری اسلامی انجام شده و به نسبت میانگین جهانی، شرکت مردم در انتخابات از درصد بالا و قابل قبولی برخوردار بوده است. در گفتمان مردم‌سالار دینی، رأی دادن صرفاً کنش سیاسی نیست، بلکه امر شرعی و دینی است.

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

از این رو، رأی دادن به مثابه محور اساسی در گفتمان مردم‌سالار دینی، تکلیف شرعی در نظر گرفته می‌شود. این در حالی است که رأی دادن در گفتمان دموکراسی غربی صرفاً یک امر و حق شهروندی محسوب می‌شود. از جمله مواردی که مؤکداً از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی بر آن تأکید شده، حضور پرشور در انتخابات است. رهبر انقلاب در مناسبت‌های مختلف، ۱۵۱۶ بار بر حضور پرشور و حداکثری در انتخابات تأکید داشته‌اند (مأخوذ از سایت مقام معظم رهبری). ایشان در یکی از این سخنرانی‌ها در باب اهمیت انتخابات چنین می‌فرمایند: «همه باید تلاش کنند انتخابات، پرشور و با حضور عمومی مردم انجام بگیرد. این موجب می‌شود کشور مصونیت، اقتدار و امنیت پیدا کند» ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند: «مسئلاً امنیت کشور، مصونیت کشور، پیشرفت کشور، با حضور همگانی و حداکثری مردم افزایش پیدا خواهد کرد.»

انتخابات شکوهمند نظام اسلامی در مقاطع مختلف، تجلی تقویت مؤلفه مردمی حاکمیت دینی و از عوامل قدرت بازدارندگی تهاجمات دشمن به شمار می‌آید. حضرت امام خمینی (ره) در همین زمینه شرکت مردم در انتخابات را یکی از مظاهر اقتدار سیاسی نظام اسلامی در مقابل تهدیدات بیگانگان می‌داند و بر این حضور باشکوه اصرار می‌ورزد و در باب اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی می‌فرمایند: «اگر مجلس لطمه‌ای بر آن وارد بشود به جمهوری اسلامی لطمه وارد می‌شود. اگر مجلس یک مجلس قوی باشد برای خاطر اینکه پشتوانه‌اش همه ملت باشد، این مجلس می‌تواند با دنیا که در مقابل ایران واقع شده است کارهایش را به شایستگی عمل بکند، و این تابع این است که قوی باشد، و قوتش هم تابع این است که شماها رأی بدهید» (صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۴۳۸) در ساختار جمهوری اسلامی، مجلس یکی از اجزای جدانشدنی از حکمرانی است. از آنجا که سایر بخش‌ها، به خصوص بخش دولتی در انجام وظایف با مجلس در هم تنیده‌اند، بدون کارآمد بودن مجلس نمی‌توان کارآمدی سایر نهادها را انتظار داشت. از سویی یکی از مهمترین نهادهایی که در امر سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری نقش‌آفرین است نهاد مجلس شورای اسلامی است.

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

بر اساس نقش محوری و ذاتی مجلس در قانون‌گذاری و نظارت که بخش مهمی از فرآیند سیاست‌گذاری کشور است، بدون شک با افزایش کیفیت و بهبود خروجی‌های مجلس در هر کشوری می‌توان کیفیت نظام حکمرانی را شاهد بود.

مجلس شورای اسلامی مظهر وحدت ملی و یکپارچگی و اتفاق همه گروه‌ها و قومیت‌ها و سلاطین و عقاید و عصاره و خانه ملت است و مرکز آرای مردم و اراده مردم است. مجلس مظهر حکومت مردمی (مردم‌سالاری دینی) و اداره‌کننده حقیقی کشور است و جایگاه و مسیر حرکت دولت و ملت را مشخص می‌کند و همچنین مظهر خواسته‌های مردم در زمینه سیاست‌های گوناگون چه داخلی و چه خارجی است. مجلس در نظام جمهوری اسلامی ایران از اهمیت ویژه و والایی برخوردار بوده و محور بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها، قانون‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها است و چراغ هدایت دولت و ملت را به دست دارد. مجلس پایگاه اساسی نظام و مردم و مایه حضور و مشارکت واقعی مردم در تصمیم‌گیری‌ها و مظهر اراده ملی است. انتخابات مجلس موضوعی نیست که فقط به فرهیختگان، تحصیل‌کردگان، اهل دانشگاه و کارشناسان، کارکنان دولت قشر خاصی مربوط شود، بلکه انتخابات مجلس به همه مردم در همه نقاط کشور، شهری و روستایی، فقیر و غنی و همه قومیت‌ها و خرده فرهنگ‌ها ارتباط مستقیم و تعیین‌کننده دارد. هر قانونی که در مجلس تصویب شود زندگی همگان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. قوانینی که در مجلس وضع می‌شود هر فردی در ایران زندگی می‌کند حتی ایرانیان خارج نشین را تحت تاثیر قرار می‌دهد. از این رو همه حق دارند تا در انتخابات شرکت کنند و کاندیدای مورد نظرشان را انتخاب کنند، در حقیقت هم حق و هم تکلیف است. هر فرد ایرانی این اختیار را دارد که در انتخابات به عنوان رای‌دهنده یا انتخاب‌شونده شرکت کند. در شرایطی که هر طرح و برنامه و بودجه‌ای که قرار است در کشور به اجرا گذاشته شود باید به تصویب نمایندگان مجلس برسد و سیاست‌های اقتصادی، سیاسی و اداره امور کشور، روابط با دیگر کشورها و تعاملات با آنها به ترتیبی تحت تاثیر و با هماهنگی مجلس است، نشانه‌ای از تاثیرگذاری و مسئولیت آن در اداره امور کشور است.

● اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

از سوی دیگر نمایندگان مجلس در همه شهرستان‌ها و کل کشور مستقیماً از سوی مردم انتخاب می‌شوند و البته در مقابل مردم نیز مسئول هستند. مسائلی که در مورد تورم کالا، رشد قیمت‌ها، تشکیل خانواده و فرزندآوری، مهاجرت نخبگان، بیکاری و نارضایتی مردم به خاطر فشار اقتصادی و... وجود دارد از موضوعاتی است که مجلس در مقابل آن مسئول است و می‌تواند با تصویب قوانین زندگی همه اقشار را تحت تاثیر قرار دهد. از دیدگاه مقام معظم رهبری نیز مجلس شورای اسلامی مجلس نقش تعیین‌کننده‌ای در اداره امور کشور دارد و منعکس‌کننده توانایی‌ها، خواسته‌ها، موضع‌گیری‌ها، اقتدار و پایداری به آرمان‌های یک ملت است.

رهبر معظم انقلاب نیز مانند امام، مجلس را نهادی در رأس امور می‌دانند و درباره جایگاه مجلس تراز انقلاب می‌فرمایند: «مجلس شورای اسلامی، یک مرکز اساسی و تعیین‌کننده برای انقلاب است، همه سررشته‌های امور، به مجلس شورای اسلامی بر می‌گردد.» حضرت امام خمینی (ره) بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی را در «رأس امور» می‌داند و این یعنی اوج اعتقاد به مردم‌سالاری. حضرت امام (ره) ضمن اشاره به وضعیت مجلس قبل از انقلاب اسلامی به اهمیت مجلس شورای اسلامی و نقش مردم چنین می‌فرماید: «ما دیدیم که اسلام و کشور ایران چه صدمات بسیار غم‌انگیزی از مجلس شورای غیر صالح و منحرف از بعد از مشروطه تا عصر رژیم جنایتکار پهلوی و از هر زمان بدتر و خطرناکتر در این رژیم تحمیلی فاسد (پهلوی) خورد چه مصیبت‌ها و خسارت‌های جان‌فرسا از این جنایتکاران بی‌ارزش و نوکرآب به کشور و ملت وارد شد. از بعد از مشروطه هیچگاه به قانون اساسی عمل نشده،... اکنون که با عنایت پروردگار و همت ملت عظیم الشان سرنوشت کشور به دست مردم افتاده و وکلاء از خود مردم و با انتخاب خودشان بدون دخالت دولت و خوانین ولایات به مجلس شورای اسلامی راه یافتند و امید است که با تعهد آنها به اسلام و مصالح کشور جلوگیری از هر انحراف بشود حضرت امام در ادامه آن مطلب می‌فرماید: نمایندگان محترم مجلس سنگینی بار مسئولیت و رسالت خود را در این امر خطیر احساس کرده و می‌کنند و به خوبی دریافته‌اند که نظام و مردم از آنان چه انتظاری دارند، که باید گفت مجموعه

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

خواسته‌ها و انتظارات اسلامی مردم از مجلس رفع گرفتاری‌ها و محرومیت‌ها و دگرگونی در نظام پر پیچ و خم اداری کشور، از انتظارات به حقی است که باید آنها را جدی گرفت. و نمایندگان محترم مجلس قبل از پرداختن به لوایح و تبصره‌ها و مواد غیرضروری به فکر مسائل اصلی و کلیدی کشور باشند و بر اساس اسلام عزیز در کمیسیون‌ها با طرح قوانین و لوایح به سمتی حرکت کنند که مشکلات اساسی مرتفع و سیاست‌های زیربنایی کشور در امور فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در راستای کمک به محرومین و رفع استضعاف مدون و به مورد اجرا در آید. (صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۲۱۴) بنابراین همه مردم در سرنوشت جامعه خویش مسئول هستند و هیچ عذر و بهانه‌ای از کسی پذیرفته نیست که نسبت به سرنوشت اداره امور جامعه اسلامی بی‌تفاوت باشد و بی‌تفاوت بودن و کناره‌گیری نسبت به سرنوشت اداره امور جامعه از گناهان کبیره محسوب می‌شود. پس همه مردم باید خود را دخیل و سهیم در اداره امور جامعه بدانند و هر کس به هر اندازه‌ای که توان دارد نسبت به سرنوشت جامعه اسلامی تلاش نماید و حضور تک تک مردم در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی جامعه اسلامی به عنوان یک وظیفه شرعی، عقلی و سیاسی است و مطمئن باشیم که حضور گسترده مردم در صحنه‌های مختلف، دشمن را ناامید و انقلاب را بیمه می‌کند.

منابع:

امام خمینی، سید روح الله، ۱۳۷۸، صحیفه امام، جلد ۱۸-۲۰ و ۲۱، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

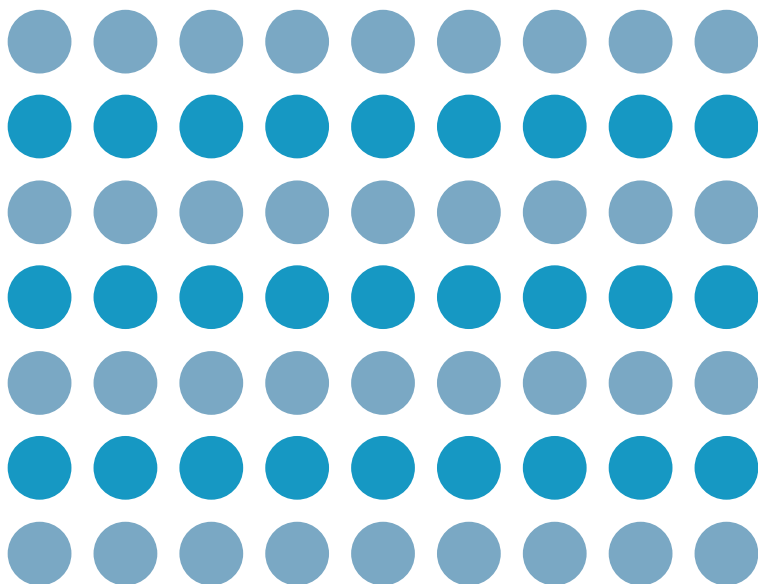
راش، مایکل (۱۳۸۷) جامعه و سیاست، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: سمت.

۲

یادداشت دوم

انتخابات و مشروعیت سیاسی

انتخابات و مشروعیت سیاسی

• مسئله انتخابات آزاد و قانونی و دموکراتیک که تمامی گرایش‌های قومی، مذهبی و سیاسی بتوانند در آن دخیل باشند و بتوانند بر سرنوشت خود و کشورشان تاثیر گذار باشند مولفه اصلی مشروعیت سیاسی یک کشور محسوب می‌شود.

• انتخابات یکی از اصول تفکیک‌ناپذیر حکومت‌های مردم‌سالار و در واقع یکی از منابع مهم و تاثیرگذار اقتدار و مشروعیت در هزاره سوم محسوب می‌شود و تضمین‌کننده مقبولیت عام و همگانی نظام سیاسی است.

• انتخابات همچنین ثبات و مشروعیت جامعه سیاسی را تقویت می‌کند؛ مانند جشن‌های ملی و دینی که برآیند تجربیات مشترک جامعه است، انتخابات، شهروندان را به یکدیگر پیوند می‌دهد و در نتیجه دوام آن را تأیید می‌کند. در نتیجه، انتخابات به تسهیل یکپارچگی اجتماعی و سیاسی کمک می‌کند.

• به عقیده «استرنبرگر» اندیشمند سیاسی مشروعیت بنیاد قدرت حکومت است و انعکاس این مشروعیت در مشارکت بالای مردم پای صندوق‌های رأی نشان‌دهنده بنیاد قدرت جمهوری اسلامی در طول عمر حیات سیاسی خود است.

انتخابات یک فرایند دموکراتیک است که در آن شهروندان یک کشور حق رأی دادن برای انتخاب نمایندگان و مقامات عمومی را دارند. این فرایند به شهروندان اجازه می‌دهد تا نمایندگان خود را بر اساس اولویت‌ها و ارزش‌های خود انتخاب کنند. انتخابات یکی از راه‌های اصلی برای تعیین مشروعیت سیاسی و قانونیت حکومت‌ها است.

انتخابات معمولاً به صورت دوره‌ای برگزار می‌شود و شامل مراحل ثبت‌نام نامزدها، کمپین‌های انتخاباتی، رأی‌گیری و شمارش آراء است. این فرایند برای انتخاب نمایندگان به مجالس ملی یا محلی، رئیس‌جمهور، شوراهای شهری و سایر مقامات عمومی استفاده می‌شود و نقش بسیار مهمی در تعیین سرنوشت سیاسی یک کشور دارد و به عنوان یک پایه اساسی برای دموکراسی و حکومت سیاسی محسوب می‌شود.

انتخابات و مشروعیت سیاسی

موضوع انتخابات و مشروعیت سیاسی بسیار گسترده و پیچیده است. انتخابات به عنوان یک فرایند دموکراتیک برای انتخاب نمایندگان و مقامات عمومی در کشورها استفاده می‌شود. مشروعیت سیاسی نیز به تأیید و قبول مردم از سوی نظام سیاسی و حکومت اشاره دارد.

مفهوم مشروعیت سیاسی به طور گسترده‌ای به دو صورت تعبیر می‌شود؛ مشروعیت خودبخودی (که توسط حکومت‌ها بر پایه قانون و نظام سیاسی مورد قبول است) و مشروعیت فعال (که به تأیید و حمایت مردم از حکومت اشاره دارد). این دو نوع مشروعیت به طور همزمان برای اجرای یک حکومت مؤثر و پایدار ضروری است. انتخابات نقش اساسی در مشروعیت سیاسی دارند، زیرا اگر انتخابات به صورت عادلانه و شفاف برگزار شوند و نتایج آنها توسط جامعه قبول شود، حکومت به مشروعیت فعال دست پیدا می‌کند. از طرف دیگر، در صورتی که انتخابات با تقلب و نقض حقوق اساسی برگزار شوند، مشروعیت سیاسی آن حکومت مورد شک و تردید قرار می‌گیرد.

ماکس وبر جامعه‌شناس مشهور آلمانی مشروعیت نظام را درجه اعتبار آن نظام در باور افرادی که در چارچوب نظام مزبور به کنش اجتماعی می‌پردازند تعریف می‌نماید، بر این اساس هرچه میزان باور به اعتبار یک نظام سیاسی بیشتر باشد، میزان مشروعیت نظام، اطاعت آزادانه افراد و هم‌زمانی و هم‌هنجاری نظام سیاسی با حکومت شوندگان بیشتر خواهد بود.

یکی از ارکان اساسی جمهوری اسلامی ایران همواره تأکید بر حضور و گسترش مشارکت سیاسی مردم در انتخابات و حضور در پای صندوق‌های رأی است و طبق قانون اساسی کشور نمایندگان مردم در قوه مقننه و رییس قوه مجریه توسط رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شوند، این اهمیت تا جایی است که در این قانون حتی اداره شهرها و روستاها تا پایین‌تر سطح را در قالب انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا توسط رأی مردم تعبیه نموده است.

انتخابات و مشروعیت سیاسی

در دوران حیات نظام جمهوری اسلامی ایران به طور متوسط هر ۱۳ ماه یک انتخابات برگزار شده و این یعنی ساختار اداره کشور در اخذ رأی‌ها بر اساس مردم سالاری بوده، آمار مشارکت نیز در ۳۹ انتخابات گذشته بیش از متوسط همه نظام‌های مدعی دموکراسی بوده است. ۳۹ انتخابات در طول عمر نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران خود نشان‌دهنده باور به رأی مردم و حضور مردم در انتخابات نشان‌دهنده باور مردم به نظام و سیستم انتخاباتی است.

در تمامی ادوار انتخاباتی در کشور شاهد بروز و ظهور وحدت همه اقوام، شیعه و سنی، پیر و جوان و زن و مرد بودیم. حضور حداکثری و مقتدرانه مردم در پای صندوق‌ها و شوق رأی دادن تا آخرین ساعات این maratn سیاسی بیانگر این است که مردم در راه انقلاب و آرمان‌هایش از هیچ تلاشی فروگذار نخواهند کرد. در همین راستا نباید فراموش کرد که در انتخابات سال ۱۴۰۰ و همزمان با اوج‌گیری کرونا در کشور مشارکت در برخی از استان‌ها بسیار چشمگیر بود. به عنوان مثال مشارکت بالای مردم در استان‌های خراسان جنوبی با ۷۴.۳۸ و خراسان شمالی با ۶۳.۹۷ ایلام با ۶۳.۱۱، سیستان و بلوچستان ۶۲.۷۵ و کهگیلویه و بویراحمد ۶۲.۵۹ درصد در همین راستا قابل ذکر است.

منابع:

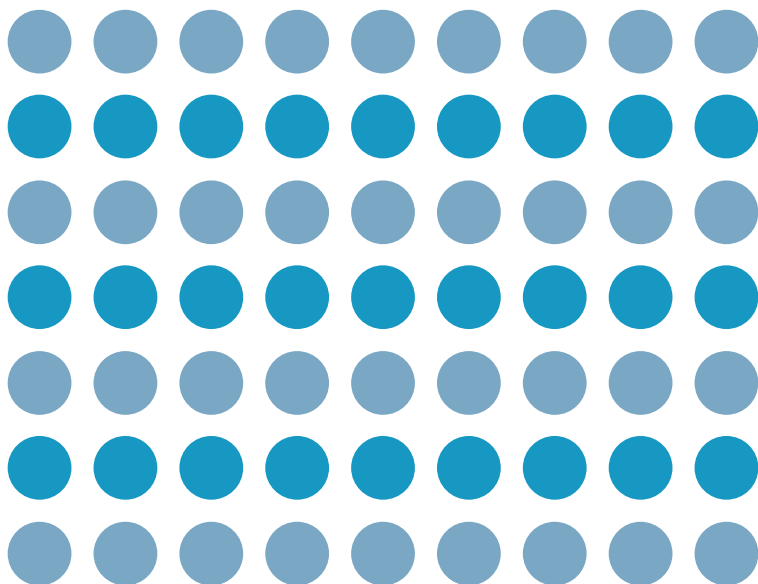
هیوود، آندرو (۱۴۰۰) سیاست ترجمه عبد الرحمن عالم، تهران: نی
دوورژه موریس (۱۳۸۶) اصول علم سیاست ترجمه ابوالفضل قاضی، تهران: میزان
عالم، عبدالرحمن (۱۳۹۰) بنیادهای علم سیاست، تهران: نشر نی

۳

یادداشت سوم

انتخابات و احزاب سیاسی

انتخابات و احزاب سیاسی

• حزب سیاسی چیست؟

• احزاب سیاسی دارای چه کارکردهایی هستند و این کارکردها چگونه در انتخابات متجلی می‌شوند؟

یک حزب در مفهوم عام، گردهمایی مردمی است که در باور برخی مسائل، نظرات مشترک دارند و می‌خواهند برای دست یافتن به هدف‌های مشترک با هم کار کنند. اندیشمندان علوم سیاسی تعاریف گوناگونی از حزب ارائه داده‌اند که به تشریح چند مورد از آن می‌پردازیم.

«ادموند برک» حزب سیاسی را این چنین تعریف می‌کند: هئیتی از مردم است که به خاطر پیشبرد منافع ملی با کوشش مشترک بر اساس برخی اصول سیاسی مورد توافق، متحد شده‌اند.

«گنتل» حزب سیاسی را مرکب از گروهی از شهروندان کم و بیش سازمان‌یافته تعریف می‌کند که به عنوان یک واحد سیاسی واحد عمل می‌کند و با استفاده از حق رای خود می‌خواهند بر حکومت تسلط پیدا نمایند و سیاست‌های عمومی خود را عملی سازند.

با توجه به تعاریف گوناگون می‌توان حزب را به عنوان یک نهاد سیاسی و مدرن جامعه مدنی که در پی دستیابی به قدرت به صورت انفرادی یا ائتلافی با جلب آرای عمومی از طریق انتخابات باشد تعریف نمود.

این تعاریف دارای ویژگی‌هایی هستند که می‌توان به صورت زیر تشریح کرد:

۱. احزاب سیاسی یکی از نهادهای جامعه مدنی، به عنوان حد واسط بین مردم به عنوان توده‌های غیرمتشکل و نهاد دولت، محسوب می‌شوند. بنابراین مشارکت افراد در نهادهای جامعه مدنی به صورت متشکل و سازمان‌یافته هست و نه به صورت توده‌ای که به هر شکلی که رهبران سیاسی می‌خواهند آن‌ها را در جهت اهداف خود بسیج نمایند. به علاوه نهاد حزب مانند دیگر سازمان‌های جامعه مدنی نظیر اتحادیه‌های کارگری، دانشجویی، غیردولتی و غیرحکومتی هستند. بنابراین نهادهای برآمده از نهادهای دولتی و حکومتی را نمی‌توان حزب محسوب کرد.

● انتخابات و احزاب سیاسی

۲. حوزه فعالیت احزاب، ساحت سیاسی جامعه است. با توجه به تعاریف مختلفی که از تعریف سیاست وجود دارد مشخص است که کار حزبی فرایندی است که در آن تصمیمات به صورت گروهی اتخاذ می‌شود. احزاب در پی دستیابی به قدرت سیاسی هستند که در صورت کسب قدرت به تخصیص قدرتمندانه ارزش‌ها می‌پردازند و در پی حل مسالمت‌آمیز اختلافات خواهند بود، با این تعریف سازمان‌های نظامی، که از طریق غیرسیاسی در پی دستیابی به قدرت و حل اختلاف‌ها و تنش‌ها هستند از تعریف حزب خارج می‌شوند.

۳. احزاب سیاسی سازمان‌هایی دائمی به شمار می‌روند. بنابراین گروه‌هایی سیاسی که در آستانه انتخابات شروع به فعالیت می‌کنند و پس از پایان انتخابات تا انتخابات بعدی دارای کارکرد حزبی نیستند نمی‌توانند در زمره احزاب سیاسی قرار بگیرند. زیرا با توجه به کارکردهایی که از احزاب سیاسی انتظار می‌رود، آنها باید در همه ایام وقت خود را صرف تدوین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های جایگزین و رقیب با توجه به مطالبات و درخواست‌های شهروندان کنند.

۴. هدف احزاب سیاسی دستیابی به قدرت است. این خصوصیت احزاب را از دیگر گروه‌های سازمان‌یافته جامعه مدنی نظیر اتحادیه‌ها و گروه‌های ذی نفوذ متمایز می‌کند.

۵. احزاب سیاسی، بسته به نوع نظام حزبی و نوع نظام انتخاباتی، به صورت انفرادی یا ائتلافی قدرت را به دست می‌گیرند.

۶. روش دستیابی به قدرت، جلب رأی عمومی با سازوکار انتخابات است؛ بنابراین احزاب نیاز دارند که مشارکت دیگر شهروندان را برای مشارکت سیاسی جلب کنند.

کارکردهای احزاب

مشارکت سیاسی واقعی عبارت است از نقش واقعی شهروندان در انتخابات رهبران و اثرگذاری بر فرایند تصمیم‌گیری. احزاب سیاسی از آن جا که نیاز به جلب رأی عمومی برای دستیابی قدرت دارند باید زمینه‌های لازم را برای مشارکت واقعی شهروندان فراهم آورند.

انتخابات و احزاب سیاسی

گزینش سیاسی کارکرد دیگر احزاب است که در آن، احزاب اقدام به تربیت نیرو و کادر لازم برای تصدی مناصب مختلف حکومتی می‌کنند. این کارکرد نه تنها در خصوص احزابی که بالفعل قدرت را در دست دارند صادق است، بلکه در خصوص احزابی که در حال حاضر با اقبال عمومی مواجه نباشند نیز صحت دارد.

از مهمترین کارویژه‌های احزاب تجمیع درخواست‌های عمومی است. در یک نظام سیاسی توسعه‌یافته این احزاب سیاسی هستند که در کنار دیگر نهادهای مدنی مانند رسانه‌ها، با گردآوری و طبقه‌بندی تقاضاهای مطروح از سوی گروه‌های ذی نفوذ و شهروندان، این مطالبات را به صورت سیاست و خط‌مشی در می‌آورند و با ارائه برنامه در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نظر شهروندان را در انتخابات به سوی خود جلب می‌کنند. در واقع انجام این کارکرد مهم است که دائمی بودن و نه فصلی و دوره‌ای بودن را به احزاب می‌بخشد و موجب می‌شود شهروندان با آگاهی از برنامه‌های آتی احزاب به آن‌ها راه دهند. در واقع حزب پیونددهنده فرد و حکومت در سطح سیاسی است.

جامعه‌پذیری سیاسی افراد از دیگر ویژگی و کارکردهای احزاب به شمار می‌آید. جامعه‌پذیری سیاسی فرایندی است که در آن شهروندان تحت تاثیر کانال‌های مختلف جامعه‌پذیری سیاسی (خانواده، مدرسه، نهادهای مذهبی، رسانه‌های جمعی، گروه‌های همسالان) از جمله احزاب سیاسی قرار می‌گیرند و دانش سیاسی، ارزش‌ها و احساسات آن‌ها را درباره احزاب سیاسی و نهادها و ساختارهای سیاسی مربوط به آن در دوران مختلف زندگی شکل می‌گیرد.

به عنوان مثال احزاب سیاسی می‌توانند اعتماد سیاسی مردم را نسبت به ارگان‌ها و نهادهای مختلف سیاسی با افزایش کارایی و حفظ استقلال خود در بیان و تجمیع منافع و مطالبات مردم تقویت نمایند. از این رو، حزب به عنوان یک نهاد آموزشی، فرایند دانش‌افزایی سیاسی مردم را نیز پیش می‌برد.

● انتخابات و احزاب سیاسی

ارتباطات سیاسی کارکرد بعدی احزاب است. به این معنا که حزب به عنوان کمربند ارتباطی از یک سو می‌تواند مطالبات و درخواست‌های شهروندان و گروه‌های مختلف را به مقامات موثر در تدوین و اجرای سیاست‌ها انتقال دهد و از سوی دیگر با ایجاد ارتباط با شهروندان زمینه‌های لازم را برای اجرای سیاست‌ها بدون به کارگیری زور مهیا نماید.

احزاب سیاسی به عنوان بازتاب‌دهنده یا موجد شکاف‌های اجتماعی موجود برای حل و کنترل تنش‌ها، سازوکار مسالمت‌آمیزی را در پیش می‌گیرند و سعی در کنترل و قاعده‌مند کردن تنش‌های موجود در جامعه دارند. مشروعیت بخشی به رژیم از دیگر کارکردهای احزاب است که در سطح داخلی و بین‌المللی قابل طرح است.

منابع:

یوسفیه؛ ولی الله، احزاب سیاسی، تهران، چاپ ساحل
عالم؛ عبدالرحمن، بنیادهای علم سیاست، تهران، نشر نی
بشیریه، حسین، جامعه‌شناسی سیاسی نقش نیروهای اجتماعی، تهران، نشر نی
هرسیچ، حسین، فراز و فرودهای حزبی در ایران پس از انقلاب، سال سوم، شماره
هفت و هشت، زمستان و پاییز ۱۳۸۰

فلسفی، نصرت‌الله، دموکراسی در ایران، نشریه حقوق اساسی، سال چهارم، شماره
هشتم، تابستان ۸۶

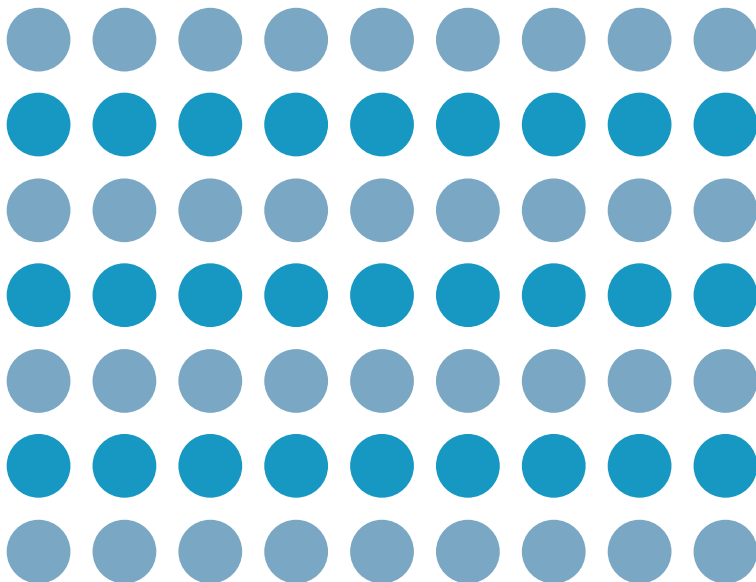
عرب عامری، احمد، تحزب و توسعه سیاسی، تهران، نشر همشهری

۴

یادداشت چهارم

انتخابات و توسعه سیاسی

● انتخابات و توسعه سیاسی

- توسعه سیاسی از جنبه‌های مهم توسعه است که به ایجاد و گسترش مولفه‌هایی چون تقویت فرهنگ مدنی، افزایش نهادینگی سیاسی، گسترش مشارکت، حقوق و آزادی‌های مدنی و سیاسی، شهروندی برابر، توان بسیج‌گری، قدرت و ظرفیت انطباق‌یابی و پاسخگویی به مطالبات و شرایط جدید، ثبات سیاسی و .. اشاره دارد.
- یکی از عوامل اصلی وقوع انقلاب اسلامی در ایران عدم توجه رژیم پهلوی به توسعه سیاسی و بسط ظرفیت‌های نظام سیاسی برای پاسخ به مطالبات بود.
- انقلاب ایران با استقرار مردم‌سالاری دینی، گامی اساسی در جهت تحقق فرایند توسعه سیاسی به شمار می‌رفت.
- انتخابات با همه پیش‌شرط‌ها و لوازم آن یکی از ارکان توسعه سیاسی به شمار می‌آید.
- از ابتدای انقلاب در مجموع ۳۸ انتخابات در ایران برگزار شده که در بسط مولفه‌های توسعه سیاسی تاثیر چشمگیری داشته است.

شرحی بر جایگاه انتخابات در توسعه سیاسی

توسعه ابعادی دارد که یکی از جنبه‌های مهم آن توسعه سیاسی است. تعاریف متنوعی از توسعه سیاسی شده و اندیشمندان بر اساس گرایش‌های فکری مولفه‌های گوناگونی را برای آن بر شمرده‌اند. اما شاید بتوان گفت توسعه سیاسی فرایند پایان‌ناپذیری است که طی آن نظام سیاسی با بسط نهادینگی و ظرفیت‌های خود قدرت ایجاد و تقویت مولفه‌هایی چون فرهنگ مدنی، مشارکت در تعیین سرنوشت، حقوق و آزادی‌های مدنی و سیاسی، شهروندی برابر، بسیج عمومی، انطباق‌یابی و پاسخگویی به مطالبات و شرایط جدید، و تضمین ثبات سیاسی را پیدا می‌کند. تحقق توسعه سیاسی با چنین مولفه‌هایی به عوامل و سازوکارهای زیادی بستگی دارد، از مبنایی‌ترین آن یعنی ایجاد دولت- ملت مدرن گرفته تا نهادسازی‌های گوناگون و البته وجود سطوح معینی از توسعه اقتصادی و اجتماعی. اما آنچه به این مقال مربوط می‌شود سازوکار انتخابات است.

انتخابات و توسعه سیاسی

انتخابات به عنوان رکن اصلی یک نظام مردم‌سالار از جهات گوناگون در تحقق توسعه سیاسی نقش‌آفرینی می‌کند. قبل از پرداختن به جنبه‌های مختلف کمک انتخابات به توسعه سیاسی ذکر این نکته ضروری است که در این جا انتخابات سالم و عادلانه پیش فرض است، و الا انتخابات ناسالم می‌تواند به توسعه سیاسی ضربه بزند و کشور را دچار تنش کند.

انتخابات یکی از سازوکارهای اصلی ایجاد نهادینگی سیاسی و انتخاب مسالمت‌آمیز مسئولان قوای مقننه و مجریه است. از آنجا که مردم بر اساس قانون اساسی، به عنوان میثاق ملی، مسئولان کشور را انتخاب می‌کنند، این انتخاب مورد پذیرش قرار گرفته و ثبات سیاسی تامین می‌شود. همین که مردم در سطح گسترده‌ای در انتخابات شرکت می‌کنند، بدان معناست که پذیرفته‌اند که مطالبات خود را از طریق سازوکارهای رسمی پیگیری کنند و همچنان اعتقادی به سازوکارهای فراسیستمی، همچون کودتا و انقلاب، ندارند.

از سوی دیگر، از آنجا که انتخابات مهمترین عرصه رسمی مشارکت عمومی در تعیین سرنوشت ملی است، هم فرهنگ مدنی و آگاهی سیاسی را تقویت می‌کند و هم احساس تعلق جمعی را در شهروندان بارور می‌سازد. در ایران بعد از انقلاب نیز برگزاری انتخابات‌های گوناگون و قرار گرفتن در معرض آراء و نظرات گوناگون، سطح آگاهی سیاسی مردم را بالا برده است.

انتخابات درست لوازم و پیش‌شرط‌های دارد که رعایت آنها هر یک به مثابه تحقق مولفه‌ای از مولفه‌های توسعه سیاسی است. برای مثال پیش‌نیاز انتخابات تامین حقوق و آزادی‌های سیاسی و مدنی نظیر حق انتخاب‌کردن و انتخاب شدن، آزادی بیان، آزادی تجمع، آزادی تشکیل احزاب و تشکل‌ها و از این قبیل است. بنابراین تاسیس نهاد انتخابات، اگر نمایشی و تشریفاتی نباشد، خود به خود متضمن بسط بسیاری از مولفه‌های توسعه سیاسی است. انتخابات در ایران به توسعه این حقوق و آزادی‌ها کمک شایانی نموده است.

انتخابات یکی از جنبه‌های مهم برابری شهروندی را نیز تضمین می‌کند. همین که در کشور ما زن و مرد، شیعه و سنی، مسلمان و مسیحی و یهودی و زرتشتی

انتخابات و توسعه سیاسی

از حق رأی‌دادن و انتخاب‌شدن برخوردار هستند به معنای نفی هویت‌های انحصاری و پذیرش شهروندی برابر مدنی است که یکی از مولفه‌های مهم توسعه سیاسی است.

انتخابات توان بسیج‌گری نظام که لازمه ثبات سیاسی است را نیز افزایش می‌دهد. از طریق انتخابات است که مردم به صحنه می‌آیند و ضمن انتخاب نامزدها یا احزاب مورد علاقه خود، در واقع بر پذیرش نظام سیاسی و فعالیت در چارچوب آن نیز مهر تایید می‌زنند.

در نهایت، انتخابات ظرفیت نظام سیاسی برای انطباق‌یابی و پاسخ به مطالبات و شرایط جدید در مجرای مسالمت‌آمیز را افزایش می‌دهد و این یکی از مهمترین شاخص‌های توسعه سیاسی است. از طریق انتخابات است که احزاب و نامزدها در برنامه‌های خود مطالبات گوناگون را انعکاس داده و پس از انتخاب، آنها را پیگیری می‌کنند و مانع جمود و انسداد در سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها می‌شوند. از طرف دیگر، انتخابات همچون سوپاپ اطمینانی عمل می‌کند، که از متراکم شدن و بی‌پاسخ ماندن مطالبات و تبدیل‌شان به امواج خشونت و اعتراض جلوگیری می‌کند.

از همین روست که رهبر بنیانگذار انقلاب تا این حد بر انتخابات و مشارکت مردم در آن توجه نموده‌اند، هم به لحاظ ارزش ذاتی آن به عنوان سازوکار تامین حقوق آحاد مردم و هم به خاطر ارزش بی‌نظیر آن در حفظ و تداوم نظام. در ایران پس از انقلاب ۳۸ انتخابات برگزار شده که در منطقه کم‌نظیر است. از طرف دیگر دشمنان نظام با درک این موضوع، تمام تلاش خود را برای از رونق انداختن انتخابات و بی‌پشتوانه نمودن نظام به کار گرفته‌اند. از این روست که رهبر انقلاب در دیدار اخیر خود با مردم قم به تاریخ ۱۹ دی ۱۴۰۲ فرمودند «سیاست راهبردی امام آوردن مردم به صحنه، و سیاست راهبردی دشمن خارج کردن مردم از صحنه است، و شرکت نکردن در انتخابات همان سیاست راهبردی دشمن است».

همه آنچه در خصوص نقش انتخابات در توسعه سیاسی گفته شد، به شرط پیروی از الزامات آن از سوی همه بازیگران اصلی، یعنی مجریان و ناظران، احزاب و نامزدها، و رأی‌دهندگان است. مجریان و ناظران باید حقوق اساسی نامزدها و احزاب و رأی‌دهندگان را تامین و انتخابات سالم و رقابتی را برگزار کنند، احزاب و نامزدها باید

● انتخابات و توسعه سیاسی

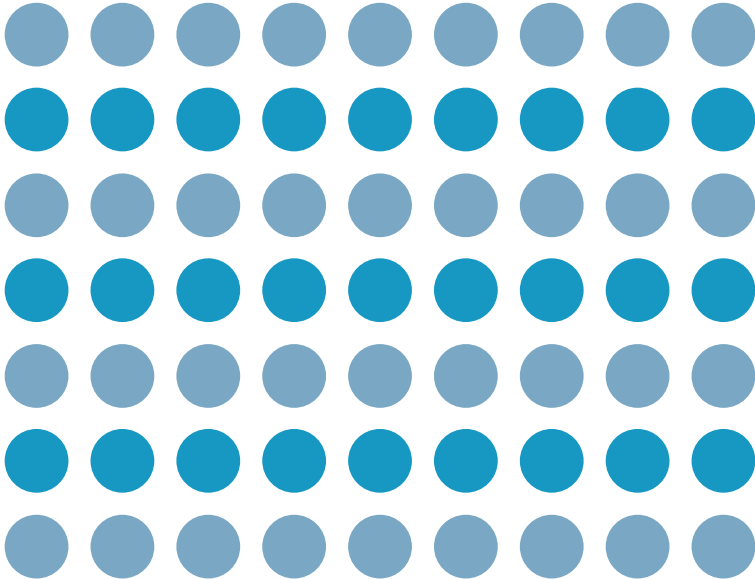
به قواعد برگزاری انتخابات احترام گزارده و در آن چارچوب رقابت نمایند، و در نهایت مردم نیز به طور آگاهانه و گسترده به صحنه آمده و با احترام به سلائی یکدیگر، نامزد مورد علاقه خود را انتخاب کنند. برگزارکنندگان به یاد داشته باشند که بدون رقابت واقعی مشارکت پرشور نخواهد بود و رای‌دهندگان نیز به یاد داشته باشند که حضور گسترده در انتخابات بیش و پیش از همه حمایت از اقتدار و ثبات ملی و کشیدن دندان طمع دشمنان نسبت به میهن و گام دیگری در جهت بسط و نهادینگی توسعه سیاسی است.

۵

یادداشت پنجم

انتخابات و کارآمدی

انتخاب و کارآمدی

انتخابات عالی‌ترین مظهر تجلی حضور مردم در عرصه سیاسی و مهم‌ترین مجرای تحقق حاکمیت مردم است.

برگزاری انتخابات مشارکت‌آمیز و رقابتی، احساس مسئولیت مسئولان را در مقابل خواست‌های جامعه افزایش می‌دهد.

مهم‌ترین کارکرد ویژه انتخابات و مشارکت سیاسی مردم، خنثی‌سازی توطئه‌ها و تهدیدات دشمنان است که در عین حال موجب افزایش اقتدار و کارآمدی نظام سیاسی کشور شده و پیامدهای مثبت منطقه‌ای و بین‌المللی برای هر نظام سیاسی خواهد داشت.

نظام سیاسی آن‌گاه کارایی لازم را دارد که بتواند وظیفه‌هایی را که بیشترین مردم یا حکومت‌شوندگان از آن متوقع هستند، انجام دهد.

وظیفه اصلی یک نظام سیاسی، پشتیبانی همه‌جانبه از زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی، مادی و معنوی همه شهروندان به ویژه پاسداری از آسایش و امنیت تک تک آنان در اجتماع است.

یک نظام سیاسی کارآمد، سیستمی است که شفاف، پاسخگو، مبتنی بر حاکمیت قانون، پایدار، فراگیر و سازگار با تغییرات باشد. با این ویژگی‌ها می‌توان اطمینان حاصل کرد که سیستم به طور موثر به نیازهای شهروندان خود خدمت می‌کند و حکمرانی خوب را ترویج می‌کند. کارآمدی نظام سیاسی به مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و عناصری اشاره دارد که نظام سیاسی را قادر می‌سازد تا به بهترین شکل ممکن اهداف خود را دنبال کند و نیازهای جامعه را برطرف نماید؛ از این رو برخی از عوامل کلیدی که می‌تواند کارآمدی یک نظام سیاسی را تحت تاثیر قرار دهد را به اختصار توضیح خواهیم داد.

- شفافیت و پاسخگویی؛ نظام سیاسی که شفاف است و رهبران خود را در قبال اعمالشان مسئول می‌داند، کارآمدتر است. این امکان تصمیم‌گیری بهتر را فراهم می‌کند و خطر فساد و سوء استفاده از قدرت را کاهش می‌دهد.

- حاکمیت قانون؛ یک نظام سیاسی که از حاکمیت قانون حمایت می‌کند، تضمین می‌کند که همه افراد و نهادها از جمله مقامات دولتی تابع قانون هستند.

انتخاب و کارآمدی

این به حفظ نظم و ثبات کمک می‌کند و منجر به حکومت‌داری کارآمدتر می‌شود.

- تفکیک قوا؛ یک نظام سیاسی با تفکیک قوا بین قوه مجریه، مقننه و قضاییه می‌تواند از تمرکز قدرت در دست افراد یا گروه‌های معدودی جلوگیری کند. این می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری متعادل‌تر و جلوگیری از سوء استفاده از قدرت شود.
- ثبات سیاسی؛ یک محیط سیاسی با ثبات برای کارآمدی ضروری است، زیرا امکان سیاست‌گذاری و اجرای مداوم را فراهم می‌کند. بی‌ثباتی سیاسی می‌تواند منجر به عدم اطمینان و مانع پیشرفت شود.

- شمولیت و نمایندگی؛ نظام سیاسی که فراگیر و نماینده جمعیت خود باشد، به احتمال زیاد کارآمدتر است، زیرا نیازها و دیدگاه‌های متنوع شهروندان خود را در نظر می‌گیرد.

- انعطاف‌پذیری و سازگاری؛ سیستم سیاسی که قادر به انطباق با شرایط متغیر و چالش‌های جدید باشد، به احتمال زیاد در رسیدگی به مسائل و فرصت‌های نوظهور کارآمد است.

از سوی دیگر انتخابات می‌تواند بر کارآمدی دولت تاثیر چشمگیر و چندوجهی داشته باشد. در اینجا چندین روش وجود دارد که از طریق آنها انتخابات می‌تواند بر کارایی دولت تاثیر بگذارد؛

- پاسخگویی؛ انتخابات فرایندی را برای پاسخگویی مقامات منتخب به مردم ارائه می‌دهد. چشم‌انداز مواجهه با انتخاب مجدد می‌تواند سیاستمداران را تشویق کند تا به طور موثرتر رفتار کرده و به وعده‌های خود عمل کنند و از این طریق به کارایی کلی عملیات دولت کمک کند.

- اولویت در سیاست‌گذاری؛ انتخابات اغلب منجر به تغییر در اولویت‌ها و برنامه‌ها در سیاست‌گذاری می‌شود. نمایندگان و منتخبان جدید یا تغییر در قانون‌گذاری باعث ایجاد تغییرات و تاثیر کارآمد در جهت‌گیری‌های دولت شوند و به طور بالقوه منجر به تخصیص کارآمدتر منابع و تلاش برای رسیدگی به مسائل ضروری شوند.

انتخاب و کارآمدی

• مشارکت عمومی؛ انتخابات می‌تواند مشارکت عمومی بیشتری را با روند سیاسی تشویق کند و منجر به افزایش نظارت بر اقدامات و تصمیمات شود. این افزایش آگاهی و مشارکت عمومی می‌تواند فشاری را برای شفافیت، پاسخگویی و کارایی بیشتر در حکومت ایجاد کند.

• نوآوری و انطباق؛ رقابت سیاسی در طول دوره‌های انتخاباتی می‌تواند محیطی را ایجاد کند که در آن سیاست‌گذاران و سازمان‌های دولتی برای نوآوری، تطبیق و ساده‌سازی فرآیندها به منظور نشان دادن اثربخشی و پاسخگویی به نیازهای عمومی انگیزه دارند.

• ثبات و تداوم سیاسی؛ در حالی که انتخابات می‌تواند تغییر ایجاد کند، همچنین فرصتی برای تأیید مجدد یا تحکیم سیاست‌ها و رهبری موجود فراهم می‌کند. این ثبات می‌تواند به پیش‌بینی‌پذیری و تداوم لازم برای حکمرانی کارآمد کمک کند.

از منظر بنیانگذار نظام مقدس جمهوری اسلامی نیز یک اصل و شاخصه کلی وجود دارد و آن اینکه ماهیت دولت و حکومت، اسلامی است و از این رو اگر ما به اسلام و احکام اسلامی عمل کنیم، بی‌گمان نظامی کارآمد خواهیم داشت و وی نیز شاخص‌های کارآمدی را قانون‌گرایی، مردم‌گرایی، شایسته‌سالاری، مصلحت و وحدت می‌داند. بنابراین نظام سیاسی برای رشد و توسعه کارآمدی خود نیازمند آن است که شاخصه‌ها و مکانیسم‌های کارآمدی از منظر امام (ره) را به دقت مطمح نظر قرار دهد و در جهت حل معضلات کشور در همه دوران‌ها، بدان اهتمام جدی داشته باشد.

از این رو «کارآمدسازی نظام جمهوری اسلامی» را می‌توان مهمترین دستاورد انتخابات دانست. انتخاباتی که در آن رای‌دهندگان با آگاهی کامل و مبتنی بر فهم صحیحی از شرایط و نیازها و اولویت‌های کشور، به نامزدهایی رای می‌دهند که شایسته‌ترین افراد برای تصدی قدرت در قوای مختلف باشند.

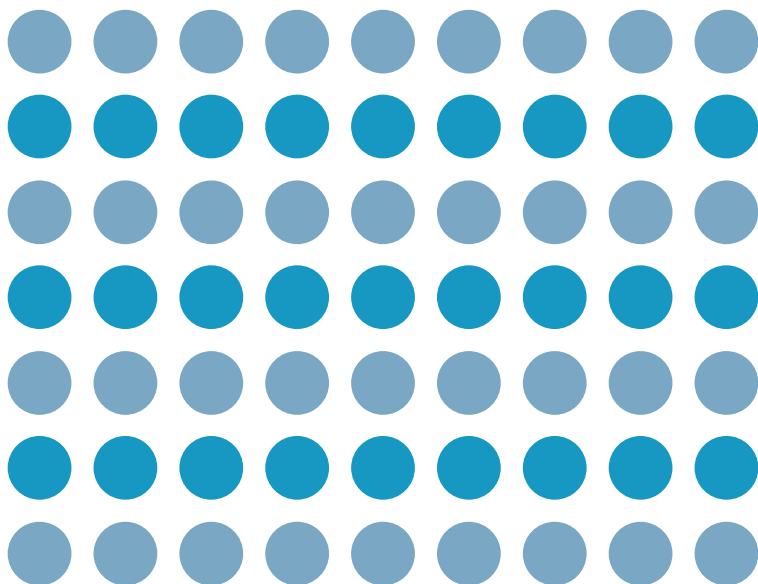
برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی شماره ۲۲

۶

یادداشت ششم

انتخابات و مردم سالاری دینی

انتخابات و مردم سالاری دینی

مردم سالاری در کلی‌ترین برداشت به معنای اعتنا و توجه به خواسته‌های مردم، درک حرف‌ها و دردهای مردم و به یک معنا، میدان دادن به مردم است که از طریق مراجعه مستقیم و غیرمستقیم به آراء و نظرات مردم محقق و میسر می‌شود. از همین روست که یکی از نشانه‌های اصلی وجود حکومت مردم سالار در یک کشور، برگزاری انتخابات و مشارکت تمامی اقشار جامعه در آن است. در واقع، در چارچوب مردم سالاری، انتخابات پلی میان مردم و حاکمیت برقرار می‌کند و مردم به وسیله آن، نظرات و تصمیمات خود را به حاکمان منتقل می‌کنند؛ آنها را به پرسش می‌کشند و بر تصمیمات آنها تأثیر می‌گذارند. این شئون روی هم رفته موجب شده تا انتخابات و التزام به رأی و خواست شهروندان یکی از شاخص‌ها برای سنجش مردمی بودن حکومت‌ها باشد.

جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان یک نظام مردم سالار که از رهگذر همه‌پرسی سراسری تأسیس شده است، به این امر پایبند بوده و طی دهه‌های گذشته به کرات به آراء عمومی مراجعه کرده است. در واقع وجود «مردم سالاری دینی» در جمهوری اسلامی باعث شده تا نظام سیاسی برای مشارکت مردم در اداره جامعه شأن و منزلتی خاص قائل شده و برای اجرایی و عملیاتی ساختن آن در سپهر سیاسی کشور، انتخابات برگزار شود. حضور همیشگی مردم در ادوار انتخابات به ویژه انتخابات مجلس شورای اسلامی، نماد مردم‌سالاری دینی و مظهر اقتدار ملی و حاکمیت سیاسی نظام دینی در مقابل تحریکات و تهاجمات نظام سلطه و استکبار است

با پیروزی انقلاب اسلامی، به تدریج فرهنگ سیاسی حاکم بر کشور دچار دگرگونی شده و مردم به عاملی مؤثر در تعیین و تعریف نظم سیاسی و در کشور بدل شدند و این امر خود نشان دهنده مردمی بودن سرشت انقلاب و تأکید بر فرهنگ سیاسی مبتنی بر مردم سالاری دینی است. انتخابات یکی از جلوه‌های اصلی مردم سالاری دینی است که مطابق شرع و قانون اساسی و عرف در کشور برگزار می‌شود و تمام اقشار در صورت برخورداری از صلاحیت کافی می‌توانند پا به عرصه رقابت انتخاباتی بگذارند و در توسعه، آبادانی و پیشرفت کشور سهیم شوند.

انتخابات ومردم سالاری دینی

میزان توجه حاکمان به مقوله انتخابات حکایت از توجه آنان به اصل مردم سالاری دینی دارد؛ اصلی که در نظام سیاسی ایران در جمله معروف بنیانگذار انقلاب اسلامی تجلی یافته است؛ به بیان امام خمینی (ره): «میزان رأی مردم است». در نظام جمهوری اسلامی، رأی اکثریت مردم برای ایجاد حکومت اسلامی و تداوم آن به رسمیت شناخته شده است و به همین اعتبار، جایگاه مردم در ساختار حاکمیت جمهوری اسلامی، جایگاهی بی‌بدیل است. تا آنجا که انتخاب شخص ولی فقیه نیز از طریق رأی مردم به متتخبان خود در مجلس خبرگان صورت می‌پذیرد و قوه مقننه و مشخصاً مجلس شورای اسلامی نیز با رأی و انتخاب مستقیم مردم تشکیل می‌شود و مشروعیت پیدا می‌کند. مردم سالاری دینی، اصطلاح تازه ای در گفتمان سیاسی دنیاست که در بستر مبانی سیاسی اسلام و متأثر از آموزهای نبوی و علوی تبیین شده است. این گفتمان بر آن است تا ضمن پاسداشت حقوق مردم در حوزه سیاست و اداره امور جامعه و پرهیز از الگوهای حکومتی استبدادی، اصول و مبانی ارزشی را مدنظر قرار داده و بدین ترتیب نظام اسلامی را از الگوهای سکولار غربی تمییز دهد. برای این منظور در حکومت اسلامی، روش نوینی مورد توجه قرار گرفته که نه استبدادی و نه لیبرالی است. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از این روش حکومتی به «مردم سالاری دینی» تعبیر فرموده‌اند و در این زمینه می‌فرمایند: «در نظام اسلامی یعنی مردم سالاری دینی مردم انتخاب می‌کنند، تصمیم می‌گیرند و سرنوشت اداره کشور را به وسیله منتخبان خودشان در اختیار دارند؛ اما این خواست و انتخاب و اراده در سایه هدایت الهی، هرگز به بیرون جاده صلاح و فلاح راه نمی‌برد و از صراط مستقیم خارج نمی‌شود. نکته اصلی در مردم سالاری دینی این است».

در نگاه دینی؛ مشارکت به مثابه یک کنش اجتماعی و سیاسی علاوه بر آنکه حق قانونی افراد است، به عنوان یک عمل عبادی و فریضه‌ای الهی به حساب می‌آید که در نتیجه نیاز به قصد قربت دارد. نقطه نگاهی که از یک عملیات سیاسی عرفی محض در نظام های سکولار، یک رفتار سیاسی عبادی هدفمند و پویا می‌سازد و این گونه است که «هر کس که به خاطر تثبیت نظام و به خاطر انجام وظیفه، رأی در صندوق انداخته است و...

پیش خدا مأجور است.»

انتخابات ومردم سالاری دینی

و به عبارت دیگر «شرکت و حضور در انتخابات برای مردم، هم یک فریضه سیاسی است، هم یک فریضه دینی... این مهمترین مسأله در باب انتخابات است؛ یعنی حضور مردم.»

در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) شکل‌گیری مردم سالاری دینی که عامل پایداری ملت ایران است در گرو شرکت، حضور، اراده ارتباط فکری، عقلانی و عاطفی مردم با تحولات کشور است که این هم جز با یک انتخابات صحیح و همگانی و مشارکت وسیع مردم ممکن نیست: «مردم‌سالاری دینی روی دو ستون ایستاده است؛ یکی از این دو ستون رأی مردم است، انتخابات است. ما به برکت انتخابات به دنیا فخر می‌فروشیم. دشمنان برای کوبیدن ملت ایران و جمهوری اسلامی انتخابات ما را ندیده می‌گیرند و متهم می‌کنند. این نشان می‌دهد انتخابات خیلی مهم است.»

حضرت امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران مکرراً در طول پیام‌ها، سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و دیدارها با بزرگان اندیشه و قلم، اساتید، دانشجویان و مردم عادی ایرانی و غیر ایرانی سخن از واژه «دموکراسی اسلام» و نظایر آن را به میان آوردند و پس از انقلاب اسلامی نیز تأکید فراوان ایشان بر برگزاری مکرر انتخابات چه در خصوص استقرار نظام جمهوری اسلامی و چه در مورد سایر فرایندهای حاکمیتی مراجعه به آرای عمومی را نهادینه ساخت. ایشان هدف ملت ایران از برپایی نهضت اسلامی، علاوه بر تشکیل حکومت اسلامی، رسیدن به آزادی و دستیابی به حکومت مردمی دانسته‌اند. حضرت امام خمینی (ره)، دموکراسی اسلامی را رژیم عادلانه دانسته و می‌فرماید: «رژیمی که به جای رژیم ظالمانه شاه خواهد نشست رژیم عادلانه‌ای است که شبیه آن در دموکراسی غربی نیست و پیدا نخواهد شد. ممکن است دموکراسی مطلوب ما با دموکراسی‌هایی که در غرب هست مشابه باشد، اما آن دموکراسی که ما می‌خواهیم به وجود آوریم، در غرب وجود ندارد دموکراسی اسلام کامل‌تر از دموکراسی غرب است.» (صحیفه امام، ج: ۴، ۳۱۴)

● انتخابات ومردم سالاری دینی

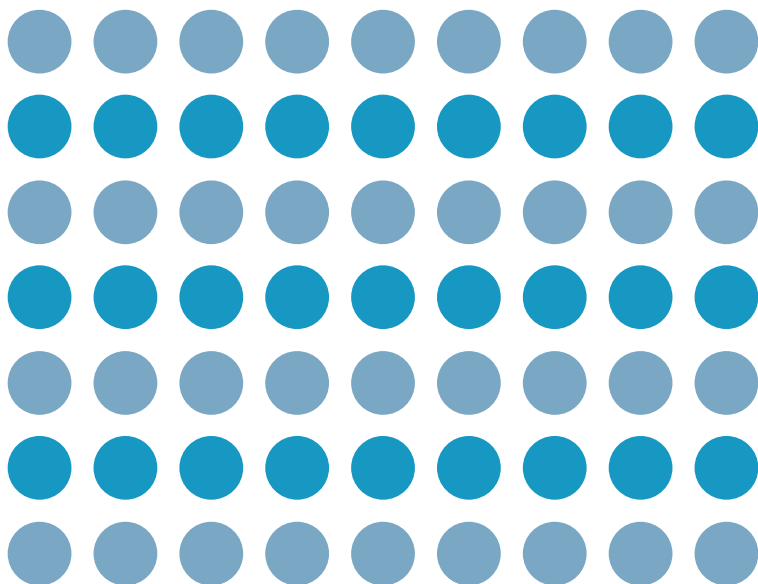
حضرت امام در جای دیگر هدف از قیام انقلابی ملت ایران را چنین معرفی می‌کنند: " مخالفین رژیم، یک ملت است و ناچار ملت پیروز است. با قیام انقلابی ملت، شاه خواهد رفت و حکومت دموکراسی و جمهوری اسلامی برقرار می‌شود. در این جمهوری یک مجلس ملی مرکب از منتخبین واقعی مردم، امور مملکت را اداره خواهند کرد."»

۷

یادداشت هفتم

انتخابات و بازار بورس

انتخابات و بازار بورس

• ریسک‌های ناشی از جنگ‌ها و کشمکش‌های منطقه‌ای، جهانی و رویدادها و بحران‌های سیاسی از جمله مهم‌ترین مواردی هستند که منجر به ایجاد نوساناتی در بازارهای مالی می‌شوند.

• تحولات سیاسی نظیر تغییر در سیاست‌های اقتصادی، نگرانی‌های سیاسی، تغییر در قوانین و مقررات و تحولات بین‌المللی بر بازارهای مالی تأثیرات مثبت یا منفی دارند.

• همواره انتخابات‌های یک دهه اخیر در ایران بر اساس داده‌های موجود تأثیر مثبت کوتاه‌مدت و بلندمدتی بر شاخص کل بورس در ایران داشته‌اند.

• بورس در سایه انتخابات مجلس دوازدهم رشد صعودی خویش را شروع کرده و روند مثبتی با توجه به شواهد برای بورس تصور می‌شود.

• حوادث و اتفاقات سیاسی در هر کشور، همواره یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اوضاع و احوال بازارهای مالی و به خصوص بازار سرمایه محسوب می‌شود. ریسک‌های ناشی از جنگ‌ها و کشمکش‌های منطقه‌ای و جهانی و رویدادها و بحران‌های سیاسی از جمله مهم‌ترین مواردی هستند که منجر به ایجاد نوساناتی در بازارهای مالی می‌شود. در واقع تأثیراتی که اخبار و تحولات سیاسی می‌تواند بر بازارهای سرمایه داشته باشد را می‌توان در محورهای زیر برشمرد:

تغییرات در سیاست‌های اقتصادی: تصمیمات دولت و بانک مرکزی در تغییر سیاست‌های مالی و پولی می‌تواند تأثیرات بزرگی بر بازار سرمایه داشته باشد. مثلاً تصمیمات دولت در مورد نرخ بهره، مالیات، تورم و یا برنامه‌های توسعه‌ای و سیاست‌های کلان دولت در بحث واردات و صادرات می‌تواند بازار سرمایه را تحت تأثیر قرار دهد.

نگرانی‌های سیاسی: ناپایداری سیاسی، منازعات داخلی یا خارجی، تحریم‌های بین‌المللی و دیگر مسائل مشابه ممکن است باعث نگرانی سهامداران و سرمایه‌گذاران شود که منجر به نوسانات مثبت یا منفی در بازار بورس شود.

تغییر در قوانین و مقررات: تصمیمات مدیران و تیم‌های سیاست‌گذار اقتصادی و سیاسی که تأثیر مستقیمی بر تغییرات در قوانین و مقررات مالی و سرمایه‌گذاری

انتخابات و بازار بورس

دارند نقش مهمی در تشویق یا بازداشتن فعالان بازارهای سرمایه و رغبت آنها به سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه دارد و این تغییرات قوانین و مقررات نقش مهمی در رفتار سرمایه‌گذاران و عملکرد بازار بورس دارد.

تأثیرات بین‌المللی: رویدادهای سیاسی در دیگر کشورهای جهان و سیاست‌های کلان جهانی و نوسانات اقتصادی در سطح بین‌المللی تأثیرات گسترده‌ای بر بازارهای ملی سرمایه دارد. برای مثال با بالا رفتن قیمت جهانی فولاد بازار سرمایه نیز از این نوسان تأثیر خواهد پذیرفت و رشد خواهد کرد یا با در گرفتن جنگ در دیگر نقاط جهان، بازار بورس نیز شاهد سقوط قیمت‌ها خواهد بود.

یکی از مسائل و رویدادهای سیاسی نیز که می‌توان اثرات را آن بر بازار سهام مورد بررسی قرار داد، انتخاباتی است که در کشورها برگزار می‌شود. در واقع انتخابات در هر کشور همواره از بزرگ‌ترین مناسبت‌های سیاسی آن کشور به حساب می‌آید. پس از انقلاب اسلامی ایران، انتخابات در ایران همواره تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت فراوانی بر تمامی بازارهای مالی ایران داشته است. در واقع در هنگام برگزاری انتخابات‌های گذشته، ما شاهد تغییرات معناداری در بازار ارز، سکه، طلا، خودرو و مسکن بوده‌ایم. بازار سرمایه ایران بخصوص در یک دهه اخیر همواره از این تغییرات مستقل نبوده و همواره کم و کیف عمل فعالان بازار سرمایه ایران تحت تأثیر انتخابات قرار گرفته است.

بورس تهران از سال ۱۳۴۶ شکل گرفت. اما گسترش و رشد معنادار آن در ایران را می‌توان در سال‌های اخیر جست و جو کرد. بورس تهران از سال ۱۳۷۶، دوره تازه‌ای از فعالیت خود را تجربه کرده است و زمینه‌های تحولات بازار سرمایه با اعمال برنامه‌های اصلاحی از این سال پایه‌ریزی شده است. ایجاد فضای رقابتی سالم، افزایش علاقه‌مندی و اعتبار فعالیت‌ها و به‌کارگیری شیوه‌های مؤثر تنظیم و نظارت از سال ۱۳۷۷ به طور نسبی ایجاد شد و بورس نشانه‌های مثبتی مبنی بر رونق را تجربه کرد و در سال‌های اخیر شاهد گسترش علاقه‌شدیدی بین مردم برای سرمایه‌گذاری در بازار بورس بوده‌ایم.

با توجه به سوابقی که در سال‌های اخیر از عملکرد بازار سرمایه در ایران در دست است،

انتخابات و بازار بورس

ما همواره در انتخابات‌های اخیر شاهد رشد شاخص کل بورس و سبزیوش شدن بازار سرمایه بوده‌ایم. نگاه کوتاهی به دو انتخابات سابق مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که بازار سرمایه در ایران همواره از تحولات ناشی از انتخابات تاثیر پذیرفته است. انتخابات دهمین دوره مجلس شورای اسلامی در اسفند ماه سال ۱۳۹۴ برگزار شد و نیمه دوم سال ۹۴ برای بازار سرمایه، بازدهی ۳۰ درصدی را به ارمغان آورد و مقدار شاخص کل از سطح ۶۱ هزار و ۵۷۷ واحدی در پایان تابستان این سال تا سطح ۸۰ هزار و ۲۱۹ واحد در پایان زمستان رشد کرد.

یازدهمین دوره انتخابات مجلس در ۲ اسفند ۹۸ برگزار شد و یکی از بهترین عملکردهای بازار سهام در تاریخ خود در نیمه دوم این سال به ثبت رسید. در پایان تابستان ۹۸، شاخص کل در سطح ۳۰۲ هزار واحدی قرار داشت و در پایان زمستان این سال در سطح ۵۱۲ هزار واحدی به کار خود پایان داد. محصل این نوسانات منجر به ثبت رشد ۷۰ درصدی در بازه زمانی ۶ ماهه برای شاخص کل بازار سهام شد که عملکرد فوق‌العاده‌ای برای یک بازار در برش زمانی ۶ ماهه تلقی می‌شود.

یازدهم اسفند سال جاری نیز انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی برگزار خواهد شد. تاثیرات مثبت این انتخابات بر بازار بورس را از هفته‌های گذشته شاهد بوده ایم. در واقع فضای همگرایی و ثباتی که در نتیجه نزدیک شدن انتخابات در کشور حاکم شده است، بر بازار سرمایه نیز تاثیر مثبت داشته و ما در هفته‌های اخیر شاهد رشد شاخص کل بورس از حدود ۲۱۵۰۰۰۰ واحد به ۲۱۸۰۰۰۰ واحد تنها در حدود یک هفته بوده‌ایم که این رشد علی‌رغم اتفاقات ناگواری همچون حادثه کرمان، تجاوز نظامی امریکا و انگلیس به یمن و ناآرامی‌های سیاسی در منطقه رقم خورده که خود نشان از تاثیر مثبت انتخابات پیش رو بر بازار سرمایه در ایران دارد.

منابع:

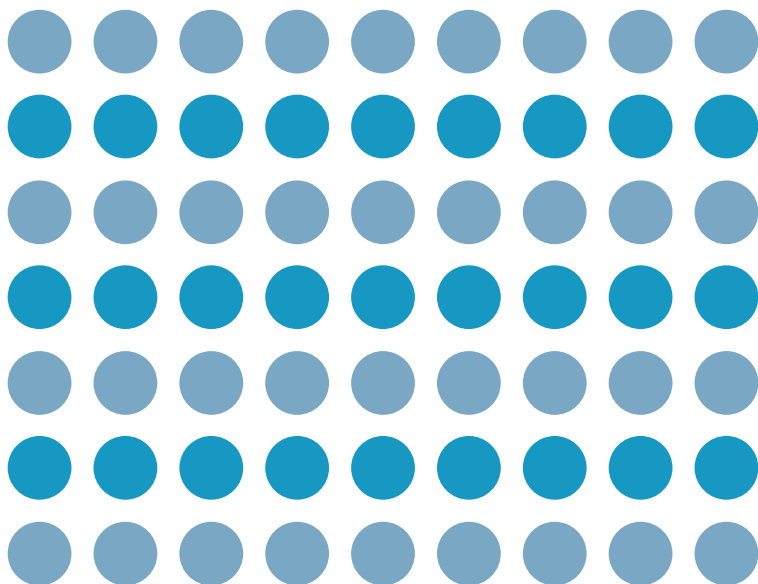
گریگوری، منکیو (۱۴۰۰) کلیات علم اقتصاد، ترجمه حمید رضا ارباب، تهران: نی گراهام، بنیامین (۱۴۰۱) سرمایه گذار هوشمند، ترجمه سعید سعادتیان، تهران: چالش

یادداشت هشتم

انتخابات و معیشت

انتخابات و معیشت

تصمیمات و تمهیدات دولتمردان به ویژه دستگاه‌های ذی‌ربط در اوضاع اقتصادی و معیشتی، نقشی غیرقابل انکار در شکل‌دهی به رفتار جامعه خواهد داشت؛ لذا می‌توان انتظار داشت خروجی تصمیم‌ها و عملکرد اقتصادی دولت به ویژه در زمینه مقابله با تورم در مدت زمان باقی‌مانده تا انتخابات، مستقیماً بر انگیزه و رفتارهای انتخاباتی شهروندان اثر بگذارد. در این راستا تمرکز بر راهکارهای کوتاه‌مدت مهار تورم در کشور پیشنهاد می‌شود و کنترل اخبار منتشره از سوی دولت و آغاز سیاست‌های اصلاحی از سوی وی در مدت زمان باقی‌مانده تا انتخابات از جمله این راهکارها است که می‌تواند تأثیر بسزایی در مشارکت شهروندان داشته باشد. همچنین می‌توان ارتقاء بصیرت توده مردم از طریق تبیین مسائل و مشکلات جامعه و همراه ساختن افکار عمومی از طریق بیان دلایل بروز مشکلات و تنگناهای معیشتی به طور صادقانه را از جمله راهکارهای مؤثر برشمرد که می‌تواند مشارکت حداکثری شهروندان در انتخابات را به همراه داشته باشد؛ به طور مثال شهروندان ایرانی با استفاده از تحلیل‌ها، خبرها و گزارش‌های موجود دریافته‌اند که ادامه تحریم‌های ظالمانه از سوی غرب موتور اصلی در عقب‌راندن سطح رفاه مادی آنها است. بیان مستقیم این مسئله می‌تواند در همراه ساختن افکار عمومی و گسترش مشارکت مردمی در انتخابات اثر بگذارد. همچنین مبارزه با فساد اقتصادی، شفافیت اقتصادی و اطلاع‌رسانی مستند به مردم از تریبون‌های مختلف از جمله راهکارهایی است که می‌تواند در گسترش مشارکت عمومی مؤثر واقع شود و در این زمینه تمام رسانه‌ها اعم از مطبوعات و صدا و سیما نقش مهمی خواهند داشت.

سیاست‌ها و رویکردهای ارکان دیپلماسی و تجارت خارجی دولت در تنظیم مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی در مدت زمان باقی‌مانده تا انتخابات، زیر ذره‌بین نگاه افکار عمومی و نخبگان جامعه قرار داشته و نتایج حاصل از این رویکرد مستقیماً بر رفتارهای انتخاباتی شهروندان اثر خواهد گذاشت. در این راستا می‌توان بهبود روابط بین‌المللی کشور در مدت زمان باقی‌مانده تا انتخابات که سیگنال بهبود چشم‌انداز اقتصادی کشور را مخابره می‌کند را اقدامی مؤثر در جهت جلب مشارکت شهروندان در انتخابات برشمرد. این در حالیست که با توجه به شرایط پیچیده امنیتی در منطقه، هر گونه نشست با محوریت دیپلماسی اقتصادی با کشورهایی مانند

انتخابات و معیشت

چین، هند، روسیه و قدرت‌های اقتصادی اروپایی در تهران می‌توانند مثمر‌تر باشد. از آنجایی که بهبود وضعیت معیشتی در سطح جامعه، عاملی اصلی در جهت جلب مشارکت مردمی در انتخابات است، می‌توان بهبود کمی و کیفی اینترنت و هوشمندانه کردن مسئله فیلترینگ در این شبکه جهانی را از جمله راهکارهای قابل تأمل در جهت تحقق این مهم دانست؛ چراکه با توجه به وابستگی معیشت میلیون‌ها نفر به فضای مجازی و همچنین استفاده بسیاری از کسب‌وکارها از ظرفیت فضای مجازی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای اقتصادی، رفع محدودیت‌های موجود می‌تواند تأثیر بسزایی در توسعه اشتغال و بهبود وضعیت معیشتی که از جمله دغدغه‌های شهروندان هستند داشته باشد.

برخی مواقع مشاهده می‌شود به موجب تنگناها و مشکلات معیشتی موجود، مردم به عنوان اولین راه یا در انتخابات شرکت نمی‌کنند و منفعل می‌شوند و یا در صورت مشارکت، رأی سفید یا مخدوش خواهند داد. این مسئله باید برای جامعه تشریح شود که وقتی خودروی شما با مشکلی مواجه شود، شما همان خودرو را تعمیر کرده و ارتقا می‌دهید. در مسائل اجتماعی و سیاسی نیز، اگر به هر دلیلی با نارسایی یا موانعی در بخشی از جامعه مواجه شویم، نه تنها نباید به سمت سیاست‌پرهیزی گام برداریم، بلکه باید دقیقاً با تمرکز بر روی همان مسئله به سمت راهکارهای مواجهه برویم. در همین راستا، با توجه به مسائل و مشکلات اقتصادی باید به سمت مشارکت در مسیر انتخاب افرادی رفت که توان و دانش اقتصادی و مدیریتی بیشتری داشته و ضریب موفقیت تصمیمات اقتصادی برای بهبود معیشت را بالاتر می‌برند.

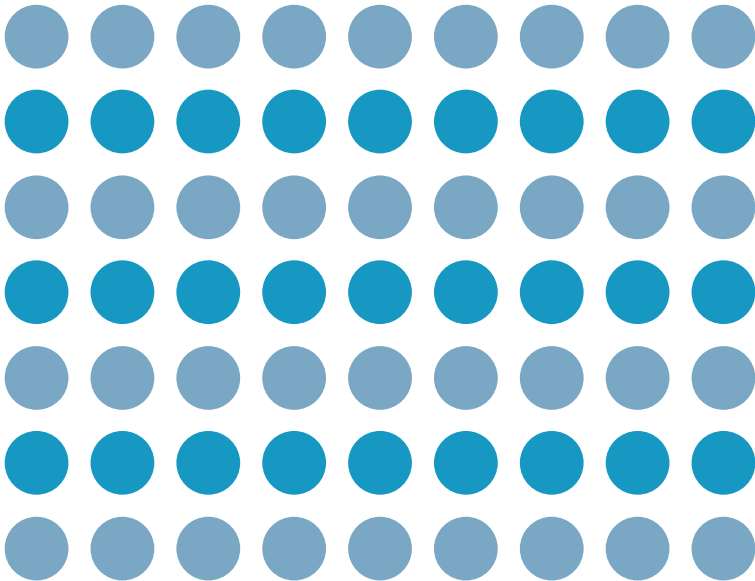
در شرایط دشوار اقتصادی کنونی و با توجه به مشکلات و تنگناهای معیشتی موجود، انتشار هر خبری در فضای مجازی و سایر رسانه‌ها و خبرگزاری‌ها که سیگنال ناامیدی نسبت به چشم‌انداز اقتصادی کشور را مخابره کند، انتظارات تورمی را افزایش داده و این مهم می‌تواند نقشی مخرب در مشارکت مردمی ایفا کند. لذا مدیریت و نظارت بر اخبار منتشره در فضای مجازی و سایر رسانه‌ها در مدت زمان باقی‌مانده تا انتخابات یک امر حیاتی است. بدیهی است که در بحبوحه تبلیغات، این نظارت باید دقیق‌تر اعمال شود.

۹

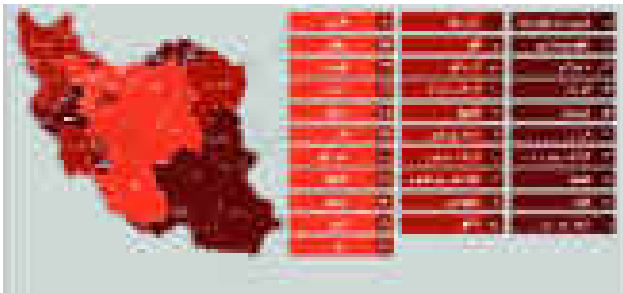
یادداشت نهم

انتخابات و محرومیت زدایی

انتخابات و محرومیت‌زدایی

محرومیت‌زدایی و توجه به مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته، یکی از عوامل اثرگذار بر رفتارها و ایستارهای انتخاباتی شهروندان به شمار می‌رود و می‌توان انتظار داشت که تصمیمات و عملکردهای دولت در جهت رفع محرومیت از مناطق و برخی استان‌های کشور، مشارکت در انتخابات را متأثر ساخته و عاملی برای توسعه مشارکت شهروندان در این فرایند سیاسی قلمداد شود. محرومیت‌زدایی به عنوان یکی از کارویژه‌های دولت و نهادهای مردمی از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار جمهوری اسلامی ایران در دستور کار قرار گرفته و در قالب فعالیت‌های مختلف دولتی و مردمی دنبال شده است. در این میان، دولت سیزدهم که بخشی از ظرفیت عملیاتی خود را به طور مشخص به این مهم اختصاص داده و وظیفه‌ای به مراتب خطیرتر برعهده دارد و لازم است ضمن برنامه ریزی بلند مدت برای رفع زمینه‌های محرومیت در مناطق، اقدامات و راهبردهای کوتاه مدت و میان مدت برای کاهش آلام ناشی از محرومیت و پیشبرد فرایندهای ناظر بر توسعه مناطق را نیز در دستور کار قرار دهد. در واقع ارائه هرگونه راهکار در زمینه محرومیت‌زدایی و نقش‌آفرینی آن در افزایش مقبولیت و به تبع آن تمایل بیشتر شهروندان برای مشارکت در تعیین سرنوشت خود مستلزم توجه توأمان به این دو وجه در سیاستگذاری است. در ابتدا و پیش از بیان راهکارهای پیشنهادی در جهت تحقق این مهم، ارائه داده‌هایی از وضعیت محرومیت در کشور می‌تواند به فهم بهتر مسئله یاری رساند. در شکل زیر رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر محرومیت ارائه شده است که مؤید تطابق نسبی شاخص‌های محرومیت با شکاف توسعه‌ای میان مرکز و پیرامون نیز هست.

رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر محرومیت؛ منبع: فردای اقتصاد (۱۴۰۱)

انتخابات و محرومیت‌زدایی

بر اساس داده‌های این رتبه بندی و با استناد بر گزارش پایش فقر در سال ۱۴۰۰ که از سوی وزارت کار، رفاه و تعاون اجتماعی منتشر شده است، استان سیستان و بلوچستان محروم‌ترین استان کشور بوده و پس از آن استان‌های خراسان شمالی و هرمزگان در رده محروم‌ترین استان‌ها قرار دارند.

بر اساس نسبت بین خدمات و تسهیلات ارائه شده از سوی دولت با مقبولیت و محبوبیت آن بین شهروندان، بدیهی است که می‌توان انتظار داشت آغاز هر اقدام و یا تصمیمی از سوی دولت در جهت توزیع امکانات و تجهیزات در مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته متناسب با زیست بوم اقتصادی و بسترهای بالقوه توسعه در آن استان، در گسترش مشارکت مردمی مؤثر واقع شود. چراکه بر اساس نتایج حاصل از پژوهش‌های صورت گرفته در بین مناطق مختلف کشور به لحاظ برخورداری از شاخص‌های توسعه، شکاف و نابرابری قابل توجهی قابل مشاهده است که به هیچ روی زاینده نظام اسلامی نبوده و با شعار بنیادین انقلاب اسلامی یعنی محرومیت‌زدایی در تعارض قرار دارد. برای نمونه از نقطه نظر توسعه صنعتی و سطح توسعه یافتگی در این بخش، استان تهران در ردیف استان‌های بسیار توسعه‌یافته، استان اصفهان در عداد استان‌های توسعه‌یافته و استان‌های ایلام، کهگیلویه و بویر احمد و سیستان و بلوچستان در زمره استان‌های بسیار محروم قرار می‌گیرند. این مهم در حالی است که با توجه به توانمندی بخش صنعت در ایجاد ارزش افزوده و اشتغال‌زایی و نیز تأمین ماشین‌آلات، تجهیزات و نیازهای سایر بخش‌های تولیدی و خدماتی، توسعه این بخش نقش مهمی در رشد و شکوفایی اقتصادی مناطق ایفا نموده و می‌تواند زمینه‌ساز نیل به توسعه عمومی، پیشرفت مناطق و رفاه بیشتر برای مردم خواهد بود. مهمترین و در دسترس‌ترین راهکار پیشنهادی در جهت تحقق این مهم، آغاز پروژه‌ها و طرح‌های آمایش سرزمین در مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته با توجه به لحاظ بخش صنعت و معدن در اسناد آمایش این مناطق و انتشار اخبار اقدامات و تصمیمات اتخاذی در این زمینه در ایام پیش رو تا انتخابات است.

انتخابات و محرومیت‌زدایی

از دیگر راهکارهای پیشنهادی در جهت گسترش مشارکت مردمی در انتخابات، آغاز اقدام و یا اتخاذ تصمیمات عملیاتی در جهت ایجاد و یا بهبود امکانات و تأسیسات زیربنایی در مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته شرق و جنوب شرق کشور (متناسب با نوع و توزیع فعالیت‌های ذکر شده در اسناد آمایش این مناطق) است. لازم به ذکر است با توجه به نقشه سازمان فضایی کشور، عمده محورها و مناطق مجهز به شبکه‌های زیربنایی، در مناطق مرکزی و غربی کشور قرار دارند و انتظار می‌رود در جهت آغاز هر اقدام و یا تصمیمی در این زمینه و انتشار اخبار آن، گسترش مشارکت مردمی در انتخابات محقق شود.

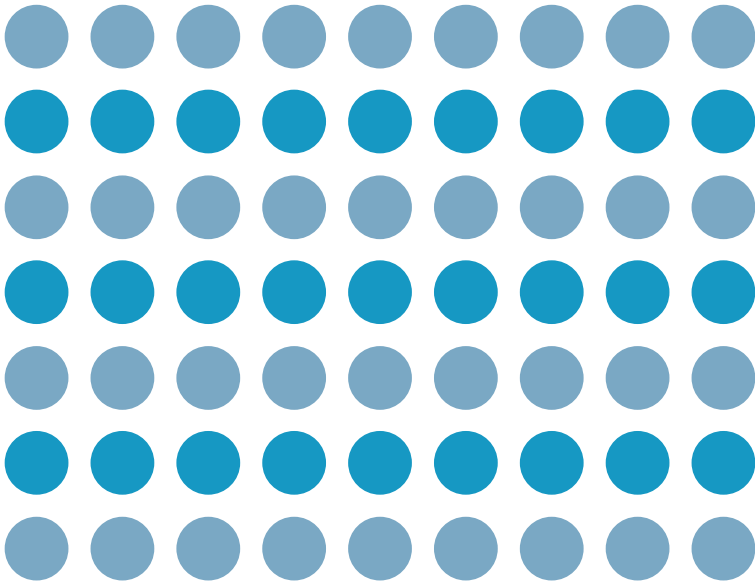
در نهایت لازم به ذکر است کارآمدی پیشنهادهای مطرح شده در سطور بالا منوط به اطلاع‌رسانی مستند به مردم در جهت اقدامات صورت گرفته و تصمیمات اتخاذ شده از تریبون‌های مختلف است و در این زمینه رسانه‌ها اعم از مطبوعات، صدا و سیما و باز نشر مناسب و متناسب در فضای مجازی نقش مهمی خواهند داشت.

۱۰

یادداشت دهم

انتخابات و شایسته‌سالاری

انتخابات و شایسته‌سالاری

شایسته‌سالاری به عنوان یکی از مهم‌ترین اصول اسلامی مطرح است که به یک معنا اساس انتخاب حکمرانان و تصمیم‌گیران در جامعه اسلامی به شمار می‌آید. وجود آیات و احادیث فراوان در این زمینه مؤید اهمیت و جایگاه این اصل در سامان حکمرانی و نظم سیاسی مطلوب در مکتب اسلام است. در ادبیات مرسوم حکمرانی، شایسته‌سالاری به معنای انتخاب کارآمدترین فرد در بهترین موقعیت شغلی و منصب اجرایی یا اداری است. تطابق این دیدگاه با نگرش اسلام به انتخاب اصلح در زمینه مسئولیت‌های اجتماعی و سیاسی نشان دهنده آن است که اصل شایسته‌سالاری و شایسته‌گزینی، اصلی زیربنایی در ترسیم نظم سیاسی در جامعه اسلامی است.

تردیدی نیست که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک نظام برآمده از تعالیم اسلام ناب و متکی به رأی و خواست عمومی ملت نیز از این اصل مستثنی نیست. در واقع در ساحت سیاسی جمهوری اسلامی، دو اصل تقوا و شایستگی در کنار یکدیگر می‌توانند معیاری مناسب برای بررسی صلاحیت داوطلبان تصدی مسئولیت و از جمله داوطلبان تصدی وظیفه خطیر نمایندگی مجلس شورای اسلامی باشند.

چنان که گفته شد، شایسته‌سالاری به عنوان یکی از مهم‌ترین مفاهیم در امر حکمرانی مطرح است و اهمیت آن به اندازه ای است که در اسلام سهل‌انگاری و کوتاهی از این اصل، از جمله بزرگ‌ترین خیانت‌ها به جامعه اسلامی محسوب می‌شود. در قرآن کریم آیات بسیاری حول تأکید بر شایستگی افراد در مقامی که قرار دارند نازل شده‌اند که از جمله می‌توان به آیه ۵۸ سوره نساء اشاره کرد: «ان الله یامرکم ان تودوا الامانات الی اهلها»: همانا خداوند دستور می‌دهد امانت را به اهلش بسپارید. (نساء: ۵۸). در این کلام مبارک به اهلیت داشتن فرد برای سپردن امانات و مسئولیت‌ها، تأکید شده است که می‌توان کلمه «اهل» را یکی از مفاهیم محوری شایستگی به شمار آورد. در عصر کنونی نیز در نظام‌های سیاسی توسعه‌یافته یا در حال توسعه، شایسته‌سالاری اهمیت به‌سزایی دارد. به طوری که این نظام‌ها در تلاش هستند تا همواره شایسته‌ترین و کارآمدترین افراد را شناسایی کرده و به کار گیرند.

انتخابات و شایسته‌سالاری

در این نظام‌ها شایسته‌سالاری به معنای گماردن شایسته‌ترین فرد در مناسب‌ترین موقعیت شغلی است. آنچه که امروز به عنوان نقطه بهینه دولت‌ها در زمینه حکمرانی قلمداد می‌شود، ایجاد ثبات در مدیریت‌ها با تعیین و تعریف سازو کار حاکم بر شایسته‌سالاری است. این شایستگی‌ها شامل دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها به اضافه ویژگی‌هایی نظیر ارزش‌ها، انگیزش، نوآوری و کنترل خود هستند. نظام شایسته‌سالار، نظامی است که در آن بهترین افراد در بهترین جایگاه با بالاترین بازدهی به کار مشغول هستند و متناسب با تلاش و کوشش خود از حقوق و مزایا بهره‌مند می‌شوند.

در جمهوری اسلامی ایران به عنوان حکومتی اسلامی، تصدی همه پست‌ها و مناصب از جمله نمایندگی مجلس، میباید بر اساس اصل شایسته‌سالاری صورت پذیرد و ترتیبی اتخاذ شود که شایسته‌ترین‌ها در این مناصب قرار گیرند.

از منظر اسلامی، شایستگی را می‌توان مرکب از دو مؤلفه اصلی تقوا و تخصص دانست. بر این اساس، رعایت حاکمیت اصل شایسته‌سالاری در حکومت اسلامی ایجاب می‌کند برای ورود افراد به جایگاه‌های مهم سیاستگذاری و تصمیم‌گیری، نظامی طراحی شود که از میان افراد واجد صلاحیت، حتی‌المقدور با تقواترین و متخصص‌ترین (شایسته‌ترین) آن‌ها در آن منصب قرار گیرند. با توجه به آنکه تأیید صلاحیت نخبگان برای انتخابات مجلس نمایندگان بر عهده شورای نگهبان است، این شورا مسئولیت اصلی و خطیر بررسی صلاحیت نمایندگان بر اساس دو اصل تقوا و شایستگی را دارد. در این میان عدم توجه به اصل شایسته‌سالاری می‌تواند هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری برای نظام جمهوری اسلامی ایران داشته باشد و بذر ناامیدی را در سراسر جامعه و به‌ویژه در میان نخبگان پراکنده سازد.

تنها در یک نمونه در سال ۱۳۸۴، در یک نظر سنجی از جامعه آماری که ۵۶ آن زنان و ۴۴ دیگر را مردان تشکیل داده بودند پرسیده شده بود که به نظر آنها اجرای دقیق شایسته‌سالاری تا چه میزان در پیشرفت و توسعه اقتصادی یک کشور موثر است؟ نتایج این نظر سنجی نشان می‌دهد که حدود ۵۷ شرکت کنندگان اثرات ناشی از اجرای دقیق آن را «خیلی زیاد» دانسته و بیش از ۳۴ اثرات یاد شده را «زیاد» ارزیابی کرده‌اند.

انتخابات و شایسته‌سالاری

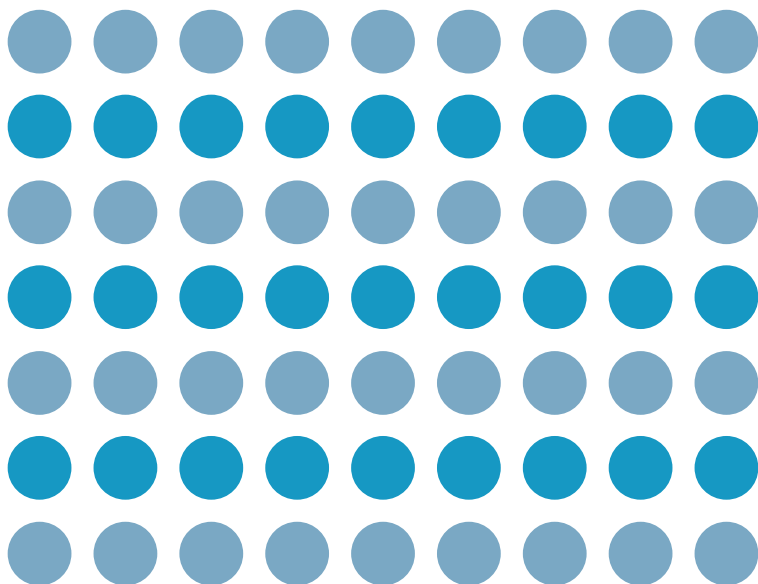
نکته حائز اهمیت صفر بودن فراوانی گزینه «تأثیر اندک» در نظر سنجی یاد شده است. نتایج حاصل از پرسش دیگر این نظر سنجی نشان می‌دهد که اکثریت افراد از عدم توجه به مقوله شایسته‌سالاری در بخش دولتی کشور ناراضی هستند و ۴۷٪ از جامعه آماری بر این باور بودند که در بخش خصوصی به مقوله شایسته‌سالاری بیشتر از بخش دولتی توجه شده است. در بخش دیگری از این نظر سنجی شاخص‌ها و ویژگی‌های یک فرد شایسته از مردم پرسش شده است که نتایج نشان می‌دهد ۷۵٪ افراد تحصیلات عالی و قدرت و اقتدار مدیریتی را در عداد مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی مدیران شایسته اعلام کرده بودند. نیم‌نگاهی به آسیب‌ها و آفت‌های موجود در زمینه شایسته‌سالاری و موانع تحقق حداکثری آن در نظام اداری کشور، حکایت از آن دارد که از مهم‌ترین موانع دور شدن از اصل شایسته‌سالاری به ویژه در زمینه انتخاب نمایندگان مجلس میتوان به مقولاتی چون تبارسالاری، جناح‌بازی، باند‌بازی، فراهم نبودن بستر مناسب برای پرورش هر چه بیشتر افراد شایسته و کارآمد اشاره کرد.

۱۱

یادداشت یازدهم

انتخابات و دولت الکترونیک

انتخابات و دولت الکترونیک

با داغ شدن موضوع فناوری اطلاعات در سه دهه اخیر و نفوذ فزاینده فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در شئون گوناگون زندگی مردم، زمزمه‌های ارائه خدمات حاکمیتی بر بسترهای نوین اطلاعات و ارتباطات تحت عنوان دولت الکترونیک نیز پا گرفته و به تدریج به ادبیات گفتگوی حاکمیت و مردم راه یافت. تجربه هم نشان می‌دهد دولت الکترونیک هنگام نزدیک شدن به دوران انتخابات به موضوع بااهمیتی تبدیل شده و تجهیز فرایند انتخابات به فناوری‌های جدیدتر به دغدغه‌ای برای مسئولان بدل می‌شود. دغدغه‌ای که با انتظاراتی نظیر جذب مشارکت بیشتر از سمت مردم، افزایش سرعت رای‌گیری و شمارش آرا و تأمین امنیت همراه با سهولت اجرای فرایند انتخابات گره خورده است.

مفهوم دولت الکترونیک به استفاده از فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی برای بهبود کارایی و کارآمدی خدمات و فرایندهای دولتی اشاره دارد. مفهوم دیگری با عنوان مردم‌سالاری (دموکراسی) الکترونیک، زیرگروهی از دولت الکترونیک است که بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای افزایش مشارکت شهروندان در فرایندهای دموکراتیک تمرکز دارد. بر این اساس، دولت الکترونیکی و مشارکت در انتخابات دو مفهوم متفاوت هستند که به چندین روش می‌توانند مرتبط باشند.

مطالعات نشان داده‌اند که دولت الکترونیک می‌تواند با فراهم کردن دسترسی آسان تر شهروندان به اطلاعات در مورد فرایند انتخابات، نامزدها و روش‌های رای‌گیری، بر مشارکت در انتخابات تأثیر مثبتی داشته باشد. دولت الکترونیک همچنین می‌تواند ثبت نام رای‌دهندگان را تسهیل کرده و گزینه‌های رای‌گیری آنلاین را فراهم کند که می‌تواند باعث افزایش شرکت‌کنندگان در انتخابات شود. علاوه بر این فرایند پیگیری وضعیت نامزدها و رسیدگی به صلاحیت‌ها نیز در بستر فناوری، به کاهش شایعات و افزایش شفافیت سیاسی کمک خواهد کرد.

رانده شدن رأی‌دهندگان از شرکت در انتخابات یک مسئله جدی و عمومی در سطح جهان است که کم و بیش تمامی کشورها با این پدیده روبه‌رو هستند. رانده شدن رأی‌دهندگان می‌تواند به دلیل محدودیت‌های قانونی، تلاش‌های ترساندن و تهدید از طرف گروه‌های قدرتمند، از دست دادن حق رأی به دلیل مشکلات فنی، و یا عدم دسترسی مناسب و آسان به فرایند اخذ رای رخ دهد و به کاهش مشارکت

انتخابات و دولت الکترونیک

در انتخابات و کاهش نتایج دقیق انتخابات منجر شود. بر این اساس، این نکته قابل توجه است که دسترسی آسان به فرایند رای‌گیری و شرکت در انتخابات در جهانی که تقریباً برای تأمین هیچ یک از نیازهای اولیه‌ی احتیاجی به خارج شدن از محل زندگی نبوده و حتی بسیاری از مشاغل در محیط منزل تعریف می‌شوند، یکی از الزامات جذب مشارکت عمومی در فرایندهای حکمرانی از جمله انتخابات است.

چنان که می‌دانیم، رای‌گیری برخط (آنلاین) به عنوان یکی از ابعاد مهم کاربست دولت الکترونیک در فرایند مردم‌سالاری شناخته می‌شود که میزان بلوغ فناوری اطلاعات و ارتباطات در یک کشور را می‌تواند نشان دهد. با این حال، چالش اصلی در تجهیز فرایند رای‌گیری به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی که منجر به ارائه خدمات برخط و راه دور شود، مسئله امنیت و حریم خصوصی است. اهمیت این مسئله در آن حد است که با وجود امکان تأمین دانش، منابع و فناوری‌های مورد نیاز برای ارائه این خدمات، بسیاری از کشورهای جهان وارد این عرصه مخاطره‌آمیز نشده و برگزاری انتخابات به شیوه‌های سنتی را ترجیح داده‌اند. ترجیحی که پیامدهایی از جنس مشارکت عمومی را حمایت و توجیه می‌کند.

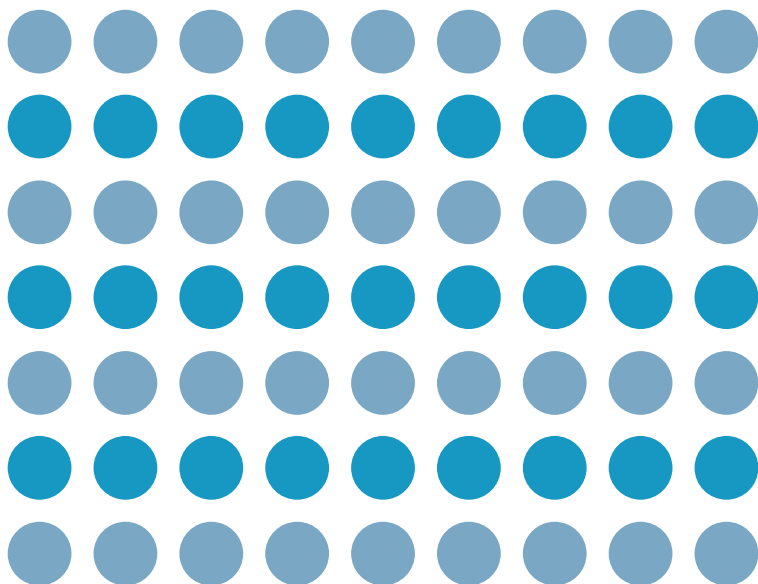
خدماتی همچون «پنجره ملی خدمات دولت هوشمند» که به منظور ارائه خدمات الکترونیکی سازمان‌های دولتی طراحی و اجرا شده است، یکی از تلاش‌های ارزنده‌ای است که در فرایند تکامل دولت الکترونیک توسعه یافته و در مسیر ارتقای کمی و کیفی خدمات قرار دارد. به نظر می‌رسد، در آینده‌ای نه چندان دور می‌توان انتظار داشت که به شرط تأمین الزامات حیاتی از جمله کیفیت اینترنت، امنیت شبکه‌ها و حفاظت از حریم خصوصی، بسیاری از فرایندهای مشارکتی کلان از جمله فعالیت‌های احزاب و برگزاری انتخابات در سطوح مختلف روستایی، شهری و کشوری می‌توانند از طریق چنین سامانه‌هایی مدیریت و اجرا شوند. بنابراین، باید مسئله برگزاری انتخابات الکترونیک در تعدادی از حوزه انتخاباتی در سال جاری را به عنوان فرصتی برای افزایش آگاهی و آمادگی برای توسعه فناوری در حکمرانی کشور دانسته و به استقبال از این رویداد پرداخت.

۱۲

یادداشت دوازدهم

انتخابات و هویت ملی

انتخابات و هویت ملی

نکاتی در باب هویت ملی

هویت ملی مجموعه‌ای از گرایش‌ها و نگرش‌های مثبت نسبت به عوامل و عناصر و الگوهای هویت‌بخش و یکپارچه‌کننده در سطح یک کشور به عنوان یک واحد سیاسی است.

هویت ملی دارای عناصر سازنده گوناگونی چون ارزش‌های ملی، دینی، فرهنگی، انسانی و در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، سیاسی، زبانی و غیره است. هویت ملی ایرانی دارای ابعاد و عناصر مختلفی است؛ اما مهمترین عناصر هویت بخش هویت ملی اسلامی بودن و ایرانی بودن است.

هویت ملی سازوکاری است که به صورت شکلی از آگاهی متبلور می‌شود و در جامعه، نوعی انسجام و همبستگی ایجاد می‌کند.

انتخابات راه اصلی مشارکت شهروندان در زندگی سیاسی را تشکیل می‌دهد و آگاهی از تأثیرات آن بر نگرش عمومی نسبت به سیاست و نقش افراد در آن، پیامدهای مهمی برای نظریات حکومت دموکراتیک را دارد.

عوامل موثر بر هویت ملی در ایران

انتخابات و هویت ملی از عوامل موثر در انسجام اجتماعی در یک جامعه و رخدادهای سیاسی آن کشور است. نظر به اینکه نظام‌های سیاسی بر پایه اعتماد عمومی و اراده مردم استحکام می‌یابند، استمرار و اقتدار آنها وابسته به مشارکت مردم است. از این رو مشارکت شهروندان به دامن‌گستر شدن اعتماد عمومی می‌انجامد. یکی از اصلی‌ترین پیامدهای حضور فراگیر در انتخابات، تولید اقتدار و مشروعیت است که ماهیت قدرت را اجتماعی کرده و به استحکام ساخت درونی قدرت می‌انجامد، از این رو انسجام و همدلی در سایه مشارکتی فراگیر تبلور پیدا می‌کند و این مهم در سایه انتخابات شکل می‌گیرد.

توجه به این نکته ضروری است که رابطه بین انتخابات و هویت ملی پیچیده و چندوجهی است، هویت ملی ثابت نیست و می‌تواند از طریق فرآیندهای سیاسی از جمله انتخابات مورد مناقشه، مذاکره و تعریف مجدد قرار گیرد. به این ترتیب، تأثیر انتخابات بر هویت ملی موضوع تحقیقات و مباحث علمی است، از این رو

انتخابات و هویت ملی

انتخابات می‌تواند تأثیر بسزایی بر هویت ملی داشته باشد. نتیجه انتخابات می‌تواند جهت‌گیری و سیاست‌های یک کشور را شکل دهد، که به نوبه خود می‌تواند بر نحوه درک و هویت افراد با یکدیگر تأثیر بگذارد. در اینجا چند راه وجود دارد که انتخابات می‌تواند بر هویت ملی تأثیر بگذارد که به تشریح آن می‌پردازیم؛

• **تغییرات در سیاست‌گذاری؛** انتخابات اغلب منجر به تغییر در سیاست‌گذاری‌های دولت، از جمله سیاست‌های مربوط به قوانین مربوط به مهاجرت، حقوق شهروندی و نمادهای دینی و ملی می‌شود. این تغییر خط مشی می‌تواند بر چگونگی احساس افراد با پیشینه‌های مختلف در هویت ملی تأثیر بگذارد.

• **انسجام اجتماعی؛** در هر جامعه و گروهی اعم از یک قلمرو سرزمینی وحدت، یکپارچگی و انسجام اجتماعی از شروط لازم برای رشد و پیشرفت در تمامی ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگ تلقی می‌شود. رأی دادن نیز به نوعی سهیم شدن در امور اجتماعی و سیاسی جامعه است که می‌تواند یاری‌رسان حفظ وحدت و همبستگی ملی باشد، در مقابل مشارکت نکردن در انتخابات، نوعی بی‌تفاوتی اجتماعی و عمل نکردن به تعهد شهروندی است، از این رو مشارکت با هویت ملی رابطه‌ای همبسته‌ای دارد چرا که حضور در انتخابات از فاصله‌گذاری میان مردم و حاکمیت جلوگیری کرده و توطئه دشمنان کشور را برای ایجاد شکاف و گسل میان مردم و حاکمیت از بین می‌برد.

• **نمایندگی؛** انتخابات تعیین می‌کند که چه کسی نماینده منتخب مردم در حاکمیت است، نتیجه انتخابات رهبری و حکمرانی یک کشور را شکل می‌دهد و بر نحوه نمایندگی و درک ملت چه در داخل و چه در سطح بین‌المللی تأثیر می‌گذارد از این رو سیاست‌ها و اقدامات رهبران منتخب می‌تواند به شکل‌گیری و بیان هویت ملی کمک کند.

• **گفت‌وگو عمومی؛** مبارزات و مناظره‌های سیاسی در طول انتخابات می‌تواند گفت‌وگو عمومی را پیرامون مسائل هویت ملی شکل دهد و به بحث در مورد معنای شهروندی کشور منجر شود.

• **سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی؛** سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی اعمال شده توسط مقامات منتخب می‌تواند بر رفاه و فرصت‌های موجود برای مختلف

● انتخابات و هویت ملی

گروه‌های در داخل کشور تأثیر بگذارد که به نوبه خود می‌تواند بر احساس تعلق و هویت آنها با کشور تأثیر بگذارد.

● **روابط بین‌الملل؛** سیاست‌های خارجی یک دولت که تحت تأثیر انتخابات است، می‌تواند بر نحوه تلقی یک کشور در صحنه جهانی و نحوه نگرش شهروندان به نقش خود در جهان تأثیر داشته باشد. نتایج انتخابات می‌تواند بر مواضع، اتحادها و وجهه بین‌المللی یک کشور در سیاست خارجی نیز تأثیر بگذارد، همه اینها بر نحوه درک ملت در جامعه جهانی و چگونگی درک هویت ملی آن در خارج از کشور تأثیر خواهد داشت.

● **روایت ملی؛** نتایج انتخابات می‌تواند روایت غالب درباره تاریخ، ارزش‌ها و مسیر آینده یک کشور را شکل داده و موجب تعیین چگونگی ساخت و درک هویت ملی توسط شهروندان یک کشور بشود.

به طور خلاصه، انتخابات نقش مهمی در شکل دادن به سیاست‌ها، نمایندگی و گفتمان عمومی ایفا می‌کند که بر هویت ملی تأثیر می‌گذارد. لذا نتایج انتخابات در نحوه درک افراد با پیشینه‌های مختلف از جایگاه خود در کشور و نحوه ارتباط آنها با نمادها، ارزش‌ها و نهادهای آن نقش ایفا خواهد کرد.

این اهمیت تا حدی است که مقام معظم رهبری در سخنرانی‌های مختلف خود بارها تأکید فراوانی بر پاسداشت هویت ملی و حضور پرشور مردم در انتخابات را داشته‌اند و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده هویت اسلامی در اندیشه ایشان شامل اعتقادات، ارزش‌های اسلامی، اعیاد اسلامی و مراسم و مناسک اسلامی و مؤلفه‌های هویت ایرانی نیز شامل زبان فارسی، سرزمین، تاریخ، عید نوروز، پوشش و معماری ایرانی است. فراتر از آن، این مؤلفه‌ها در کنار هم و آمیخته و همساز با هم قرار دارند و در ایجاد انسجام در بین اقوام، اقتدار ملی و تشکیل تمدن نوین اسلامی تأثیرگذار هستند.

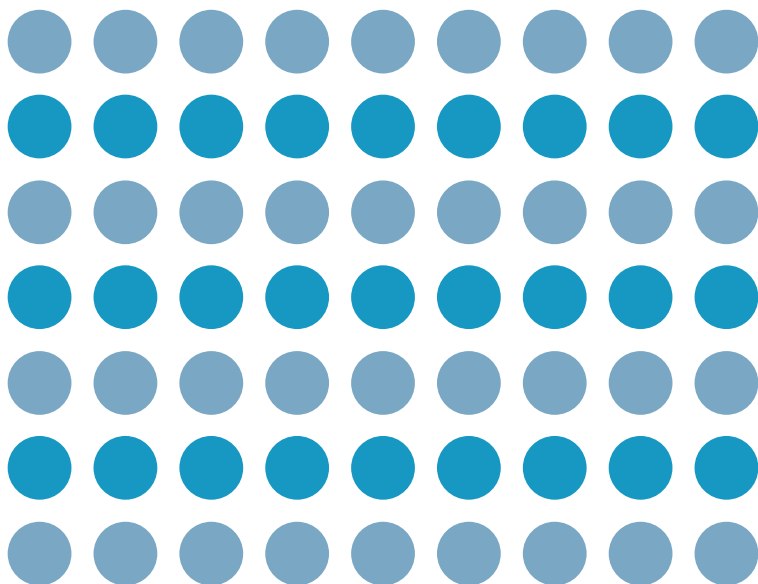
در پایان حضور و مشارکت گسترده مردم در یکی از صحنه‌های حساس انقلاب برای حمایت از آرمان‌ها و اهداف انقلاب و اهمیت و جایگاه انتخابات نقش مهمی در ایجاد نشاط در جامعه و تقویت انسجام اجتماعی و یکپارچگی هویت ملی دارد.

۱۳

یادداشت سیزدهم

انتخابات و فضای مجازی

انتخابات و فضای مجازی

رسانه‌های شدن سیاست و نقش محوری رسانه‌ها در سیاست علی‌الخصوص رسانه‌های شکل گرفته در بستر فضای مجازی سبب ایجاد اشکال و عرصه نوینی در مشارکت سیاسی شده است. با گذشت زمان و با توسعه فناوری‌های پیشرفته (استفاده روزافزون از فناوری اطلاعات، فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره و امور حکومتی)، بلوغ سیاسی اعضای جامعه ارتقا می‌یابد و از مردم‌سالاری تصویر بهتری در اذهان ایجاد می‌شود. می‌توان از فناوری اطلاعات و ارتباطات به نحوی اثربخش برای تحقق مشارکت سیاسی استفاده کرد. این فناوری با استفاده از فضای شبکه‌ای می‌تواند زمینه را برای مشارکت همگان در امور گوناگون فراهم آورد و در نهایت به ایجاد شکل جدیدی از مردم‌سالاری با عنوان مردم‌سالاری الکترونیک منجر شود که در آن اعضای جامعه می‌توانند با استفاده از شبکه‌های اینترنتی در امور مهم کشور نظیر انتخابات الکترونیک (که از گونه‌های مشارکت الکترونیک است) مشارکت نمایند.

نقش فضای مجازی در مشارکت سیاسی

اینترنت در قالب شبکه‌های اجتماعی و سایر بسترهای موجود به تغییر و تحول بنیادی در عرصه سیاسی و اجتماعی و مناسبات شهروندان با یکدیگر و با حکومت و ایجاد و گسترش الگوهای نوین مشارکت انجامیده است. بدیهی است با توجه به دشمنی‌های پیوسته خارجی و داخلی علیه جمهوری اسلامی ایران در چهار دهه پس از انقلاب، می‌توان از منظر تهدید نیز به این مسئله توجه کرد که آسیب‌های جدی را می‌تواند متوجه نظام و انقلاب کند. حمایت‌های پیدا و پنهان دشمنان ایران مخصوصاً آمریکا و رژیم صهیونیستی از برخی از این شبکه‌ها و اختصاص بودجه‌های رسمی برای این کار، نشان از این دارد که دشمنان سعی دارند در موقعیت‌های مهم سیاسی و اجتماعی، از این مسیر نفوذ کرده و در جهت تحقق منافع خود، نسبت به ایجاد جنبش‌هایی علیه حکومت و هدایت و مبارزان تبلیغاتی علیه ذهن و فکر مردم اقدام کنند و به انحاء مختلف به ترویج مشارکت‌های سیاسی غیرمسالمت‌آمیز بپردازند. لذا در سال‌های گذشته و در جریان انتخابات‌ها و اتفاقات سیاسی کشور، بعضاً شاهد مشارکت‌های سیاسی به نحو غیرمسالمت‌آمیز از سوی برخی از

انتخابات و فضای مجازی

شهروندان بوده‌ایم.

تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتارهای سیاسی و اجتماعی افراد یکی از مهمترین ویژگی جوامع پیشرفته است. زیرا افراد در موازات زندگی واقعی خود دارای روابط مجازی نیز هستند که بخشی از این روابط، ناشی از فعالیت‌های آنها در شبکه‌های اجتماعی است. از این رو، هر مقدار وابستگی افراد جامعه به این شبکه‌ها بیشتر شود تاثیرگذاری این شبکه‌ها نیز بر زندگی واقعی و شکل‌گیری افکار عمومی بیشتر خواهد شد. کارکرد افراد در این شبکه‌ها و زیرساخت‌های فنی موجود باعث شده است که این شبکه‌ها در بخشی از وقایع سیاسی و اجتماعی بازیگری نمایند و بر رفتارهای کاربران و جریان‌های شکل‌گرفته در این شبکه اجتماعی در زمان منتهی به وقایع مهم سیاسی مانند انتخابات تاثیرگذار باشند. رویکردهای جدید تکنولوژی نوین، تاثیر شگرف بر جوامع سیاسی توسعه‌یافته و در حال توسعه در عصر جهانی شدن گذاشته است. وقتی نیم‌نگاهی به جریان‌ات سیاسی کشور می‌اندازیم در می‌یابیم که در بسیاری از مسایل سیاسی جامعه ایران طی دهه اخیر تاثیرات زیادی از فضای مجازی گرفته است و بسیاری از وبسایت‌های پربازدید ایرانی را سایت‌های خبری و سیاسی تشکیل می‌دهد و گسترش فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی تاثیری قابل‌تامل بر جریان‌ات و تحولات سیاسی و اجتماعی ایران گذاشته است و به نظر می‌رسد با شیوع فراگیر آن شاهد نوعی شهروندی جدید در عرصه ارتباطات مجازی و تاثیر آن بر روند جاری کشور باشیم. زندگی سیاسی شهروندان در دنیای نوین تقریباً در انتخابات خلاصه می‌شود. اهمیت رسانه‌های جمعی در زمان انتخابات به اندازه‌ای است که برخی منتقدان از سیاست رسانه‌ای شده در عصر ارتباطات سخن می‌گویند و آن را عاملی در تضعیف فرایند تصمیم‌گیری دموکراتیک به شمار می‌آورند. شواهد و داده‌های تجربی مربوط به کشورهای برخوردار از شبکه اینترنت حاکی از آن است که اینترنت پس از تلویزیون، مهمترین منبع اطلاعات و آگاهی سیاسی و اجتماعی در کشورها از جمله جوامع دموکراتیک بوده است؛ و در آینده انتظار می‌رود این رسانه در این کارکرد خود از تلویزیون پیشی بگیرد. همچنین داده‌های تجربی نشان می‌دهند کارکرد اینترنت در حوزه درگیرسازی یا مشارکت مدنی و سیاسی قابل توجه بوده است.

انتخابات و فضای مجازی

فضای مجازی فضایی است که بر خلاف رسانه‌های گذشته، پیش‌بینی‌ناپذیر، نظارت‌ناپذیر و کنترل‌ناپذیر است. اینترنت، امروزه جای نوارهای صوتی و اعلامیه‌های چاپی را گرفته و ابزاری موثر و گسترده برای مبارزات سیاسی تبدیل شده است. در جریان انتخابات شبکه‌های اجتماعی نظیر توئیتر، فیس‌بوک، یوتیوب، تلگرام و ... به مهمترین ابزار در دست دشمن برای مخدوش جلوه دادن اوضاع و هماهنگی میان مخالفان تبدیل شده است.

از طرف دیگر فرآیند انتخابات در فضای مجازی نظیر تبلیغات سیاسی در شبکه‌های اجتماعی با ایجاد بستری برای گروه‌های مختلف فکری و سیاسی در درون اجتماع از یک سو در صورت پذیرش تفاوت‌ها و مشارکت فعال در گفتگو می‌تواند منجر به گسترش ارتباطات اجتماعی و ارتقای تاب‌آوری اجتماع شود. ولی در صورت شکل‌گیری یک فضای ناسالم انتخاباتی در بستر مجازی به همان میزان می‌تواند سبب کاهش ارتباطات سالم اجتماعی میان گروه‌ها، حس مشارکت و در نتیجه سبب کاهش تاب‌آوری اجتماعی شود.

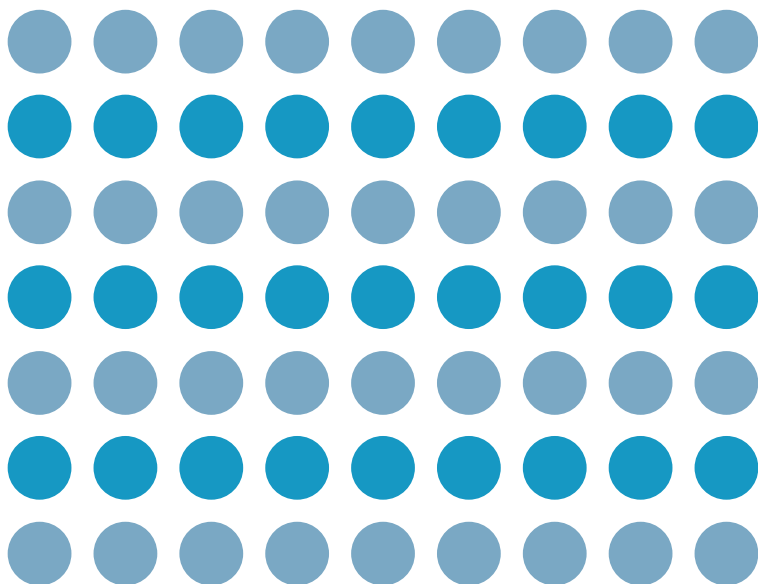
اینترنت و شبکه‌های اجتماعی فضایی را فراهم آورده تا مردم از هر قشر و موقعیتی بتوانند به صورت مساوی با یکدیگر برخورد داشته باشند. نبود بسیاری قیود و محدودیت‌ها که برای سایر اقسام رسانه‌ای وجود دارد، در محیط مجازی، گستره فعالیت در این فضا را برای اهداف و انگیزه‌های اجتماعی و سیاسی افزایش می‌دهد. فعالیت در شبکه‌های مجازی به فضای واقعی جامعه نیز سرایت داده شده و هماهنگی و سازماندهی بسیاری از پویش‌های سیاسی و اجتماعی از این مجرا صورت می‌گیرد.

۱۴

یادداشت چهاردهم

انتخابات و پاسخگویی

انتخابات و پاسخگویی

«پاسخگویی»؛ در حقیقت به عنوان «تقاضای دلیل برای کار انجام گرفته» تعریف می‌شود (رابرتز و اسکاپنس: ۱۹۸۵). در علوم سیاسی پاسخ گویی یک الزام سیاسی است و از نگاه فلسفه نیز، در زیرمجموعه فلسفه اخلاق و ارزش ذاتی انسان ها و «حق دانستن» دلیل انتخاب یک تصمیم از سوی مسئولان و «مسئولیت پذیری» رهبران در هنگام رسیدن به قدرت قرار می‌گیرد (سینکلر: ۱۹۹۵).

پاسخ گویی و تاکید بر لزوم پاسخ گویی مقامات دولتی، علاوه بر مسئولیت پذیری، با مفاهیم مهم و کاربردی دیگری در سیاست از جمله «شفافیت» نیز پیوند می‌یابد. یکی از اندیشمندان معتقد است، توجه به این مفاهیم ارزشی مهم است که جامعه را؛ «همچون موشک های هدایت‌شونده به سمت اهداف عالی خود»، هدایت می‌کند (کاموف: ۲۰۰۷)

در گذشته دور؛ پاسخگویی کارگزاران و مدیران اجرایی، فقط در برابر مدیران مافوق خود و پادشاهان وجود داشته است، اما به تدریج و با شکل‌گیری نظام تفکیک قوا، کارگزاران و مدیران اجرایی به تدریج موظف به پاسخگویی عمومی شدند، یعنی می‌بایست با مسئولیت‌پذیری در برابر دستگاه‌های نظارتی و بعدها در مقابل تمام مردم و با شفافیت کامل، مبانی و فرایند تصمیم‌گیری‌های خود و نتایج برآمده از آنها را ارائه نمایند. بر این اساس، پاسخ‌گویی عمومی به طور مشخص یکی از نشانه‌های اداره مدرن و دموکراتیک جامعه محسوب می‌شود. اگر آنهایی که قدرت دارند در رابطه با اعمال و تصمیم‌گیری‌های خود به مردم پاسخگو نباشند، دموکراسی و مردم‌سالاری در حد حرف و شعار باقی می‌ماند. بنابراین پاسخگویی به عنوان یک نهاد مکمل مدیریت دولتی در یک حکومت دموکراتیک و مردم‌سالار شناخته می‌شود. (بوونس: ۲۰۱۰)

پاسخ‌گویی در یک طبقه بندی به پاسخ‌گویی «قانونی»، «مالی»، «عملکردی»، «دموکراتیک» و «اخلاقی» تقسیم‌بندی می‌شود (جنسن: ۲۰۰۱).

پاسخ‌گویی قانونی؛ به این اشاره دارد که متصدیان امور دولتی تا چه حدی از قوانین و مقررات تبعیت می‌کنند.

انتخابات و پاسخگویی

پاسخ گویی مالی؛ به این اشاره دارد که متصدیان امور دولتی تا چه حدی منابع مالی عمومی را به اثربخش‌ترین شیوه مصرف می‌کنند.

پاسخگویی عملکردی؛ به این اشاره دارد که متصدیان امور دولتی تا چه حدی اهداف و ارزش‌های عمومی را تحقق بخشیده‌اند.

پاسخ گویی دموکراتیک؛ به این اشاره دارد که متصدیان امور دولتی تا چه حدی به ارزش‌های دموکراتیک باور داشته و تصمیمات خود را با مشارکت دادن افراد ذی نفع انتخاب می‌کنند

پاسخگویی اخلاقی؛ به این اشاره دارد که متصدیان امور دولتی تا چه حدی مطابق با اصول اخلاقی عمل میکنند.

در دهه‌های اخیر، تغییر و تحولات اساسی در زندگی انسان‌ها رخ داده است. گسترش روزافزون فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، ویژگی جدیدی به دنیای معاصر داده است. یکی از این ویژگی‌ها، تغییر ماهوی مفهوم «قدرت» به عنوان بنیان علم سیاست است. امروزه؛ دولتها دیگر فعال مایشاء نیستند و بازیگران دیگری از جمله شرکت‌ها، سازمان‌ها، انجمن‌ها، رسانه‌ها و حتی برخی افراد سرشناس و محبوب فضای مجازی، به عنوان بازیگران جدید و دارای هویت مستقل از دولت، هر یک، قدرتی دارند و در سپهر سیاست، تاثیرگذارند. به تبع این تحولات، «موضوعات» و «مسائل» نوین و البته با حجم بسیار بالاتر نسبت به گذشته پدید آمده است که لایه لایه، مرتبط و بین‌رشته‌ای هستند و در میان حجم زیاد داده‌های مفید و غیرمفید، قابل اعتماد و غیرقابل اعتماد، تجربه‌شده و تجربه‌نشده و مستقل یا دارای سوگیری، پنهان شده‌اند و به سرعت برق و باد در فضای مجازی منتشر شده و تاثیر خود را می‌گذارند. بر این اساس، دیگر نمی‌توان با ابزارهای سنتی حکومت‌داری، برنامه‌ها را اجرایی کرده و به نتایج مورد نیاز رسید. پس، شاهد فشارهایی برای تمرکززدایی از حکومت هستیم تا مسئولیت‌ها از دولت به یک یا چند سطح اقتصادی و سیاسی انتقال پیدا کند و بتوان هر یک از این زیر مجموعه‌ها را به بهترین حالت پاسخگو نمود.

این تحولات، در قالب واژه «حکمرانی»، صورت‌بندی شده‌اند و در مجموع به

انتخابات و پاسخگویی

«حکومت مشروع، همراه با مشارکت افراد و نهادهای جامعه و پاسخگو بودن هر یک از بخش‌ها به کل جامعه» اشاره می‌کند. مفهوم حکمرانی، نمایانگر شکل‌های جدید مدیریت، اهمیت فزاینده شبکه‌های سیاست و تأثیر بیشتر سازمان‌های فراملی و فروملی یعنی حکمرانی چندسطحی است. تبیین، تفکیک و مهندسی دقیق وظایف، برنامه‌ریزی، اجرایی و نظارتی دولت و واگذاری تصدی‌گری به بخش‌های غیردولتی، همچنین فراهم ساختن زمینه شکل‌گیری دولت مدنی از طریق مساعدت در راه اندازی شبکه‌های اجتماعی محلی و منطقه‌ای، تشویق و هدایت فعالیت‌های داوطلبانه مدنی و واگذاری برخی از مسئولیت‌های دولت به این نهادها، راهبردهای مورد استفاده سیاستمداران برای تضمین اجرایی شدن برنامه‌های مورد نظر و پاسخگویی شفاف‌تر است.

در اسلام نیز پاسخ‌گویی جایگاه بسیار مهمی دارد. در حکومت حضرت علی(ع)، پاسخ‌گویی حاکمان و نظام سیاسی به مردم بسیار جدی بود. ایشان استانداران خود را موظف می‌کرد که به مردم پاسخگو باشند و حتی ظن و گمان‌های منفی آنان را از طریق پاسخ‌گویی شفاف از بین ببرند خود حضرت علی(ع) نیز، به عنوان حاکم جامعه، به طور مستقیم به مردم پاسخگو بود و در این راه درشتی‌های آنان را نیز تحمل می‌کرد. همچنین در حکومت امام علی(ع)، پاسخ‌گویی مدیران به رده‌های بالاتر از خود بسیار مورد تأکید بود.

امام علی(ع) والیان و مدیران خود را به شدت حسابرسی می‌کرد و ذره‌ای در این راه فروگذار نبود. والیان و استانداران نیز که از شیوه حکومت امام علی(ع) اطلاع داشتند، خود را موظف به پاسخ‌گویی می‌دیدند و به آن تن می‌دادند (شهیدی، ۱۳۷۴، ص ۳۳۶ و ۳۳۸).

طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی، مجلس شورای اسلامی علاوه بر وضع قوانین، حق نظارت مستمر بر قوه مجریه را بر عهده دارد. نظارت کلان بر هیات دولت، نظارت بر اجرای قانون و مصوبات دولت، نظارت از طریق تحقیق و تفحص، نظارت بر بودجه از طریق دیوان محاسبات و نظارت بر موارد خاص از مهمترین نظارت‌های قوه مقننه است که همگی در جهت پاسخ‌گو کردن دولت، طراحی شده است.

انتخابات و پاسخگویی

رئیس‌جمهور پس از انتخاب، باید برنامه دولت خود را تسلیم نمایندگان کند و برای وزیران و هیأت دولت رأی اعتماد مجلس را کسب کند. همچنین دولت و وزرا در صورت اجرای ناقص یا عدم اجرای قوانین مصوب مجلس، باید پاسخگو باشند و نمایندگان می‌توانند از طرق قانونی از جمله فرایند «استیضاح»، دولت را مورد پرسش قرار دهند. مجلس شورای اسلامی همچنین بر اساس اصل ۱۳۸، بر مصوبات و آیین‌نامه‌های دولت نظارت نیز می‌کند. این نظارت توسط یک هیأت ۹ نفره که زیر نظر ریاست مجلس است، انجام می‌گیرد. همچنین به موجب اصل ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی، دیوان محاسبات کشور، که مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی قرار دارد و به کلیه حساب‌های وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و دیگر دستگاه‌هایی که به نحوی از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند رسیدگی یا حسابرسی می‌نماید تا هیچ هزینه‌ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکند و هر وجهی و اعتباری در محل خود مصرف شود.

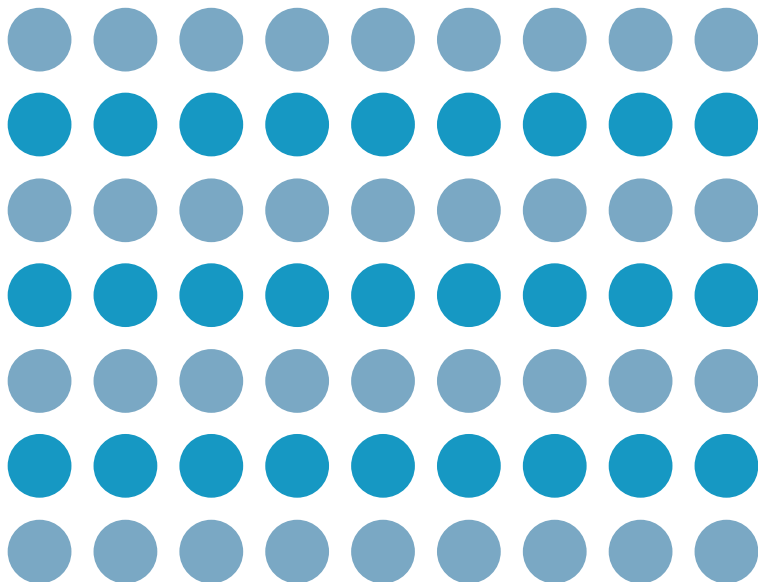
با توجه به چنین جایگاهی، نقش و مسئولیت نمایندگان مجلس و اهمیت انتخاب افراد شایسته برای این پست مشخص می‌شود. لذا در کلام پایانی باید اذعان داشت که بدون وجود مجلس قوی، مردم‌سالاری در حد شعار باقی خواهد ماند.

۱۵

یادداشت پانزدهم

شش نکته درباره بهبود رفتار رأی دهندگان

شش نکته درباره بهبود رفتار رأی‌دهندگان

سمت و سوی رفتار رأی‌دهندگان بر کیفیت انتخابات اثرگذار است و ارتقای کنشگری مردم، پشتوانه‌ای برای پیشرفت و تحول کشور خواهد بود. در آن دسته از نظام‌های سیاسی که مردم از حق تعیین سرنوشت برخوردار هستند، میان بهبود رفتار انتخاباتی و ارتقای عملکرد مجالس قانونگذاری پیوند معناداری برقرار است. از این رو؛ با در نظر گرفتن فرهنگ ایرانی-اسلامی و شاخصه‌های مردم‌سالاری دینی، می‌توان رفتار انتخاباتی مطلوب را در شش مؤلفه خلاصه کرد:

۱) رفتار مؤمنانه

در نگاه بسیاری از علمای روشن‌بین، فقهای معاصر و اندیشه‌ورزان مشهور؛ کیفیت اقامه دین، تقویت پایه‌های حکومت اسلامی، اجرای بخشی از احکام شریعت و ترویج شعائر اسلامی به میزان مشارکت عمومی بستگی دارد و اصلی‌ترین و مؤثرترین شکل مشارکت نیز حضور در انتخابات است. بنابراین، حضور در انتخابات یک فریضه جمعی و بخش مهمی از تکالیف شرعی آحاد مردم دین‌مدار به شمار می‌رود. با حضور در انتخابات، بسیاری از تهدیدها و دسیسه‌ها علیه قرآن و عترت خشی می‌شود و زیست مؤمنانه مردم تداوم می‌یابد. به همین دلیل، رهبران انقلاب اسلامی تأکید زیادی بر اهمیت انتخاب داشته‌اند و از وجوب قطعی آن سخن گفته‌اند. برای مثال؛ طبق دیدگاه امام خمینی (ره)، بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی ایران، مجلس در رأس امور است. این یعنی بسیاری از جنبه‌های جامعه اسلامی متأثر از اختیارات و تصمیمات نمایندگان است و مردم متدین ایران از نامزدی حمایت کنند که حضور در مجلس را فرصتی برای خدمت به دین می‌داند.

۲) رفتار مسئولانه

ما در برابر سرنوشت کشور، آینده ایران و فردای فرزندانمان مسئول هستیم. مسئولیت سنگینی بر دوش ماست و باید سازکارهای عمل به این مسئولیت را شناسایی کنیم. در کشورهایی همانند جمهوری اسلامی ایران که از رویه‌های مردم‌سالار برخوردارند، مهم‌ترین جلوه مسئولیت شهروندان نقش‌آفرینی در رویدادها و روندهایی است که به انتخاب سیاست‌ها و کارگزاران حکومتی منجر خواهد شد. بنابراین، مشارکت ما در انتخابات مجلس دوازدهم، بیانگر عمق احساس مسئولیت و نشان‌دهنده میزان پایبندی‌مان به آینده این سرزمین است؛

شش نکته درباره بهبود رفتار رأی‌دهندگان

هرچه بیشتر احساس مسئولیت کنیم و نسبت به انتخابات متعهدانه‌تر عمل کنیم، ایران آباد و قوی‌تری خواهیم داشت.

۳) رفتار خیرخواهانه

شهروندان در انتخابات دست به گزینش افراد می‌زنند و از میان نامزدهای دارای صلاحیت، اشخاص شایسته‌تر را انتخاب می‌کنند. اما این انتخاب چگونه سازگار با موازین عقلانی، شرعی و اخلاقی خواهد بود؟ کدام معیار است که می‌تواند نوعی هماهنگی میان ارزش‌های دینی، اهداف ملی و مطالبات محلی ایجاد کند؟ به نظر می‌آید، «خیر عمومی» وحدت‌بخش عناصر یادشده است و انتخاب‌هایمان باید بر مبنای معیارهایی باشد که تحقق خیر عمومی را تضمین کند. در همین راستا، باید ارزش‌های دینی، مصالح ملی و اولویت‌های محلی را بر منافع فردی، انگیزه‌های قومی و خواسته‌های صنفی ترجیح دهیم. بنابراین، در انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی با این دیدگاه شرکت کنیم که قرار است ما (انتخاب‌کنندگان) و نامزدها (انتخاب‌شوندگان) روی یک چیز تمرکز کنیم و آن خیر عمومی است.

۴) رفتار عزت‌مندانه

نشانه‌های بالندگی و سرافرازی این سرزمین مشهود است. ایران امروز به برکت تلاش‌های کوچک و بزرگ مردمانش، در عرصه‌های گوناگون علمی، نظامی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و هنری، عزتمندانه و پیروزمندانه ظاهر می‌شود. در عرصه سیاسی نیز حضور ما باید بیانگر عزت و اقتدار کشور باشد. به همین دلیل، ما معتقدیم که مشارکت حداکثری و پرشور در انتخابات، تحقق ایران قوی را ممکن می‌کند. با مشارکت یکایک مردم، سلیقه‌های گوناگون، اقوام و مذاهب مختلف، بدخواهان این مرز و بوم می‌فهمند که با کشوری یکپارچه و قوی روبرو هستند که ملت آن به‌رغم همه مشکلات و با وجود اختلاف دیدگاه‌ها، به چیزی جز عزت و عظمت ایران فکر نمی‌کند.

۵) رفتار آگاهانه

انتخابات، میدان بحث‌برانگیز و پردامنه‌ای است که بازیگران آن حرف‌های زیادی برای گفتن دارند، اما گاهی قیل و قال‌ها منصفانه نیست و کذب و حقیقت درآمیخته شده است.

شش نکته درباره بهبود رفتار رأی‌دهندگان

به هر حال، مردم در هر کارزار سیاسی با انبوهی از پیام‌ها و اطلاعاتی روبرو هستند که باید سره را از ناسره تشخیص دهند. به طور حتم، با گسترش شبکه‌های اجتماعی و حضور بی‌وقفه شهروندان در صفحات مجازی، رأی‌دهندگان بیش از همیشه در معرض اطلاعات غلط، اطلاعات گمراه‌کننده و اخبار جعلی هستند. در اینجا لازم است صدا و سیما، صاحبان تریبون و دغدغه‌مندان عرصه سواد رسانه‌ای، نقش فعالانه‌تری ایفا کنند و در قالب پیام‌های رسا، ساده، کوتاه و مؤثر، آگاهی‌های مفید سیاسی را افزایش دهند. به عبارت دیگر، تا روز رأی‌گیری باید شناخت مناسبی از نامزدها و برنامه‌هایشان پیدا کنیم و تا حدودی این اطمینان را داشته باشیم که لیست یا نامزد مدنظر ما، تدابیر و تمهیدات راهگشایی برای حل مشکلات کشور دارند.

۶) رفتار مطالبه‌گرانه

تردیدی نیست که یکی از مهم‌ترین جنبه‌های بارز فرهنگ شهروندی، حساسیت و دغدغه‌مندی نسبت به رخدادها، تصمیمات و اقدامات عمومی است. اگر شهروندان به اولویت‌های حوزه انتخابیه و مسائل کلان کشور اهمیت دهند، مسیر حل مشکلات هموارتر خواهد شد. اما در انتخابات مجلس به چیزی بیشتر از احساس دغدغه نیاز داریم. شهروندان باید فهرستی از مسائل، خواسته‌ها و مشکلات را در نظر بگیرند؛ بر مبنای این فهرست، گفته‌ها، سوابق و توانمندی نامزدها را ارزیابی کنند و از آن‌ها بخواهند راه‌حل‌ها و برنامه‌هایشان را شرح دهند. این مطالبه‌گری نباید محدود به پیش از انتخابات و دوره تبلیغات باشد. پس از انتخابات نیز باید ارزیابی عملکرد منتخبین ملت امتداد یابد؛ مردم گفتار و کردار نمایندگان مجلس را بررسی کنند و از میزان تحقق وعده‌های انتخاباتی و چگونگی حل مسائل کشور بپرسند. با این تعبیر، می‌توان به وضوح مشاهده کرد که انتخابات مجلس، یک نقطه کانونی در شکل‌گیری و توسعه فرهنگ مشارکتی است که طی آن رفتار شهروندان به مثابه کنشگران اجتماعی و سیاسی به سطوحی بالاتر ارتقا خواهد یافت. به دیگر سخن، اگر یک شهروند مدعی نقش‌آفرینی اجتماعی و کنشگری در عرصه اجتماعی-سیاسی است، در بالاترین سطح این نقش‌آفرینی با مقوله مشارکت در انتخابات مواجه خواهد بود؛ امری که سطح کنشگری و اثرگذاری او را معین خواهد کرد.

